

Το Ιστορικό Ονομασίας
Ιδρύσεως του χωριού ΓΙΓΑ
του Όφεως

Βρύση στο κέντρο του χωριού Γίγας

Το παρόν άρθρο αφιερώνεται στην οικογένεια του Παππού μου Γιανταμίδη Χρήστου του Βασιλείου και της Γιαγιάς μου Γιανταμίδου Ροδάμας το γένος Καλαιτζίδη, που πριν από τον ξεριζωμό τους κατοικούσαν στο χωριό Γίγα, της επαρχίας του Όφης, Νομού Τραπεζούντας.

Μελετώντας λοιπόν τα ιστορικά αρχεία-εκδόσεις που αναφέρονται στον ποντιακό ελληνισμό, ανακάλυψα τον λόγο που δόθηκε το όνομα Γίγα στο χωριό των προγόνων μας, πριν ξεριζωθούν από τα πατρία εδάφη τους, το 1923-1924, μετά τον ατυχή-καταστροφικό Μ. Ασιατικό πόλεμο, και σύμφωνα με την Συνθήκη της Λωζάνης του 1924, με κριτήριο μόνο το θρήσκευμα.

Λοιπόν, το ιστορικό ονομασίας και ιδρύσεως έχει ως εξής: Κατά τον 17ον αιώνα ένας Αβραμίδης από την περιοχή της Αργυρούπολης του Πόντου, λόγω της γιγαντιαίας σωματικής του διάπλασης έλαβε το προσωνύμιο "ΓΙΓΑΣ".

Ο γιγαντόσωμος αυτός πόντιος, για άγνωστους λόγους καταδιώχθηκε από την περιοχή των Αβραμάντων της Αργυρούπολης. Διωκόμενος κινήθηκε βόρεια προς την Μαύρη Θάλασσα για να αποφύγει σύλληψη και τιμωρία. Περιπλανώμενος, κατέφθασε στα μέρη της επαρχίας του Όφης με τον αδελφό του, τον Παρασκευά όπου αποφάσισαν να εγκατασταθούν και να κτίσουν την καλύβα τους μέσα στο δάσος, κρυπτόμενοι μακριά από τους διώκτες τους.

Στις γύρω κοντινές περιοχές και εν αγνοία τους, γνώρισαν ελληνόφωνα ποντιακά χωριά, με φιλόξενους Έλληνες κατοίκους. Το απρόσμενο και αναπάντεχο αυτό Θεόσταλτο γεγονός, τους χαροποίησε αφάνταστα. Ήταν ένα δώρο εξ Ουρανού.

Στην συνέχεια και σε βάθος χρόνου, ερχόμενοι σε τακτική επικοινωνία με τους ομοεθνείς τους, το μέρος όπου αρχικά εγκαταστάθηκαν άρχισε να κατοικείται και από άλλους Έλληνες κατοίκους της περιοχής. Με αποτέλεσμα την δημιουργία ενός νέου χωριού, όπου οι κάτοικοί του προς τιμή του πρώτου κατοίκου που θεωρήθηκε και ο ιδρυτής του, το ονόμασαν ΓΙΓΑ.

Συνέχεια στη σελ. 3

ΔΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ"
Ν. ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑΣ Ν. ΠΙΕΡΙΑΣ
Δ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ Αρ. Φύλλου 148 Φεβρουάριος - Μαΐος 2025 (Κούντουρος - Καλομηνάς 2025)

ΥΨΗΛΑΝΤΕΙΑ 2025

Αφιερωμένα στη Γυναίκα του Πόντου

Με μεγάλη οργανωτική επιτυχία πραγματοποιήθηκαν με πρωτοβουλία του Διοικητικού Συμβουλίου του συλλόγου μας οι θεσμοθετημένες εκδηλώσεις των «Υψηλαντειών» που αποτελούν την κορωνίδα των εκδηλώσεων που διοργανώνει ο σύλλογός μας από το 1983 χρονολογία έναρξής τους έως και σήμερα.

Οι φετινές εκδηλώσεις των Υψηλαντειών ήταν αφιερωμένες στη «Γυναίκα στον Πόντο» και κεντρική ομιλήτρια των εκδηλώσεων ήταν η κα. Αθηνά Σπανίδου, υποψήφια Διδάκτωρ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι εκδηλώσεις ξεκίνησαν την Τετάρτη 23 Απριλίου με την επίσημη έναρξή τους και ολοκληρώθηκαν την Κυριακή 4 Μαΐου.

Το πλήρες πρόγραμμα των «Υψηλαντειών» 2025 και ξεχωριστά ανά ημέρα είχε ως εξής:

Ο Δήμαρχος Κατερίνης κ. Ιωάννης Ντούμος απονέμει το βραβείο «Δημήτριος Υψηλάντης» στην κα Αθηνά Σπανίδου.

Αποψη του κόσμου που παραβρέθηκε στην πρώτη μέρα των εκδηλώσεων.

Τακτική Εκλογοαπολογιστική Γενική Συνέλευση των μελών του Συλλόγου μας και ανάδειξη νέων μελών Διοικητικού Συμβουλίου και Ελεγκτικής Επιτροπής.

Τα μέλη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου με τον πατέρα Δημήτριο Σταυριανίδη στον αγιασμό που έγινε στο γραφείο του συλλόγου για την έναρξη των εργασιών τους.

Συνέχεια στη σελ. 3

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Αγαπητοί φίλοι, φίλες, μέλη και υποστηρικτές του συλλόγου μας, Μετά το πέρας των εκδηλώσεων που διοργάνωσε ο ΜΠΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ , αισθάνομαι την ανάγκη, ως Πρόεδρος, να εκφράσω από καρδιάς τις βαθύτερες ευχαριστίες μου σε όλους εσάς που αγκαλιάσατε τις δράσεις μας και μας τιμήσατε με την παρουσία σας. Η μεγάλη συμμετοχή σας, η θερμή ανταπόκρισή σας και το αμείωτο ενδιαφέρον σας για τις εκδηλώσεις μας αποδεικνύουν περίτρανα ότι η ποντιακή ψυχή είναι πάντα ζωντανή, ότι η παράδοσή μας, η ιστορία μας και οι αξίες μας συνεχίζουν να συγκινούν και να εμπνέουν τις νεότερες γενιές. Οι εκδηλώσεις μας δεν είναι απλώς πολιτιστικές δραστηριότητες. Είναι φόρος τιμής στους προγόνους μας, είναι μια διαρκής υπενθύμιση της καταγωγής μας και ένα κάλεσμα ενότητας, μνήμης και συνέχειας. Μέσα από τη μουσική, τους χορούς, τα τραγούδια, τις ομιλίες και τις θεματικές βραδιές, προσπαθούμε να κρατούμε ζωντανό το πνεύμα του Πόντου, όχι μόνο για να θυμόμαστε, αλλά για να συνεχίζουμε να δημιουργούμε με ρίζες βαθιές και σταθερές. Ένα μεγάλο ευχαριστώ αξίζει επίσης στους εθελοντές μας, στους χορευτές, στους μουσικούς, στους ομιλητές, στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και σε όλους όσοι εργάστηκαν με πάθος και αυτοπάρνηση για να γίνουν πράξη αυτές οι όμορφες στιγμές. Τέλος, ευχαριστούμε τους χορηγούς και τους υποστηρικτές μας που στέκονται διαχρονικά στο πλευρό μας, πιστεύοντας στο όραμα και την αποστολή του Σωματείου μας. Η στήριξή σας μας δίνει τη δύναμη να συνεχίσουμε με ακόμη μεγαλύτερη διάθεση, υπευθυνότητα και όρεξη. Μαζί, μπορούμε να διατηρήσουμε ζωντανή την ποντιακή ταυτότητα και να τη μεταλαμπαδεύσουμε στο μέλλον.

ΓΙΑ ΤΟ Δ.Σ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
Ο
ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

Τα κοινωνικά μας

Γεννήσεις:

Την Τρίτη 24 Δεκεμβρίου 2024, ο Αναστάσιος Κεμερίδης και η Μελίνα Ηλιάδου απέκτησαν αγόρι.

Την Τετάρτη 22 Ιανουαρίου 2025, ο Χρήστος Λώ και η Ευγενία Πετροπούλου (το γένος Σουντουλίδου) απέκτησαν αγόρι.

Την Κυριακή 16 Μαρτίου 2025, ο Δημήτριος Αθηναίος και η Ελπίδα Αλχαζίδου απέκτησαν αγόρι.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Μην ξεχνάτε να τακτοποιήσετε την συνδρομή σας για τα «ΟΦΙΤΙΚΑ ΝΕΑ» στον ταμιά του συλλόγου: Εφραιμίδη Βασίλειο τηλ. 6976806391, Ταχυδρομικώς, με εντολή, με τα στοιχεία: Μορφωτικός Ποντιακός Σύλλογος Αλέξανδρος Υψηλάντης Νέας Τραπεζούντας Πιερίας Τ.Θ. 8004 ΤΚ 60100 Κατερίνη Πιερίας. Μέσω τραπεζών για συνδρομητές εσωτερικού και εξωτερικού στους κάτωθι λογαριασμούς: Εθνική Τράπεζα Ελλάδας: 373/296174-11 IBAN: GR 6001103730000037329617411 Eurobank Εργασίας: 0026-0210-15-0100477219 IBAN: GR 9402602100000150100477219 Στην κατάθεση μέσω τραπεζών θα πρέπει να αναγράφονται τα στοιχεία του καταθέτη για να αποσταλεί και η σχετική απόδειξη από το ταμείο του Συλλόγου. Εκ του Δ.Σ. του Συλλόγου

Βαπτίσεις:

Την Πέμπτη 1 Μαΐου 2025, ο Δημήτριος Αθηναίος και η Ελπίδα Αλχαζίδου βάπτισαν τον γιο τους στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής Νέας Τραπεζούντας Πιερίας, με ανάδοχο την Ροδούλα Βουρλιά που έδωσε στο νεοφώτιστο το όνομα Χρυσόστομος.

Απεβίωσαν:

Την Τρίτη 18 Φεβρουαρίου 2025 απεβίωσε ο Τερζίδης Δημήτριος του Αναστασίου σε ηλικία 88 ετών, κάτοικος Γερμανίας.

Το Σάββατο 12 Απριλίου 2025 απεβίωσε η Αλχαζίδου Ζωή του Νικολάου, σε ηλικία 82 ετών, κάτοικος Νέας Τραπεζούντας Πιερίας.

Την Κυριακή 13 Απριλίου 2025 απεβίωσε η Σταματία Ιωαννίδου (το γένος Κωστοπούλου) σε ηλικία 78 ετών, κάτοικος Νέας Τραπεζούντας Πιερίας.

Την Κυριακή 11 Μαΐου 2025 απεβίωσε η Δωροθέα Ποιμενίδου (το γένος Αδαμίδου) σε ηλικία 88 ετών κάτοικος Κορινού Πιερίας.

Ανακοίνωση - Γνωστοποίηση

Αγαπητοί συνδρομητές και συνδρομήτριες της εφημερίδας «Οφίτικα Νέα», παρακαλείσθε όταν πληρώνετε την συνδρομή σας μέσω των τραπεζικών λογαριασμών του συλλόγου στην Εθνική Τράπεζα και στην τράπεζα EUROBANK, να δηλώνετε το όνομά σας για να κόβεται και αποστέλλεται η αντίστοιχη απόδειξη από το ταμείο του συλλόγου.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ ΓΙΑ ΤΑ «ΟΦΙΤΙΚΑ ΝΕΑ»

Εφραιμίδης Βασ Χρήστος	10 €
Κανταρίδης Αριστείδης	20 €
Σισμανίδου Ζωή	20 €
Παπαδοπούλου Σοφία	20 €
Ζανέτας Αλ. Ιωάννης	10 €
Σεϊταρίδου Εύα	20 €
Τσικοπούλου Γεωργία	10 €
Ανθόπουλος Γ. Νικόλαος	10 €
Ανθοπούλου Ν. Μαρία	15 €
Σπανίδης Ιωάννης	20 €
Σόλλα Κυριακή	25 €
Λυκίδου Αγάπη	10 €
Σπανός Ηλίας	10 €
Σπανός Γεώργιος	10 €
Λυκίδης Κ. Ιωάννης-Ανθούλα	10 €
Χατζηιωαννίδου Ουρανία	10 €
Μαυρίδης Κωνσταντίνος	10 €
Γεωργιάδης Πέτρος	10 €
Συρανίδης Βασίλειος	20 €
Χαριτόπουλος Χαράλαμπος	20 €
Αμοιρίδης Δημήτριος	30 €
Σεϊταρίδης Αν. Ιωάννης-Έλλη	20 €
Κωτίδης Κωνσταντίνος	10 €
Κωτίδης Κ. Γεώργιος	10 €
Πετρίδης Σ. Γεώργιος	10 €
Πετρίδου Βασιλική	10 €
Βασιλειάδου Ειρήνη	30 €
Τερζίδου Στ. Αθηνά	10 €
Αμοιρίδης Αμοιράς	10 €
Παπαδόπουλος Δημήτριος	20 €
Κοσμίδης Κωνσταντίνος	15 €
Μαυροπούλου Αναστασία	20 €
Εξίζογλου Αναστασία	10 €
Αραβίδου Αρχοντία	10 €
Γεωργιάδης Αλέξανδρος	10 €
Γεωργιάδης Ιορδάνης	10 €
Σωτηριάδης Κωνσταντίνος	10 €
Αντωνιάδης Μιχαήλ	10 €
Αθανασιάδης Λάζαρος	10 €
Βασιλειάδης Παύλος	10 €
Παπαδόπουλος Αλ. Βασίλειος	10 €
Αμοιρίδης Χρήστος	20 €
Σαλονικίδης Δημήτριος	10 €
Σεϊταρίδης Νικ. Βασίλειος	10 €
Βασιλειάδης Μιχ. Γεώργιος	10 €
Στρατηγοπούλου Δέσποινα	20 €
Γεωργιάδου Αγάπη	10 €
Βασιλειάδης Κων. Ιωάννης	10 €
Αργυροπούλου Σοφία	25 €
Εφραιμίδου Φωτεινή	20 €
Σωματαρίδης Αλέξανδρος	20 €
Χαραλαμπίδου Ερμιόνη	20 €
Χαρπαντίδου Κυριακή	10 €
Λυκίδης Αχιλλέας	10 €
Μιχαηλίδου Ολυμπία	10 €
Τσιόκα-Σεϊταρίδου Φρειδερίκη	10 €
Σεϊταρίδης Αν. Ιωάννης	10 €
Ανθόπουλος Ι. Κωνσταντίνος	10 €
Τερζίδου Δημ. Μαρία	10 €
Κυριζόπουλος Σταύρος	10 €
Ανθόπουλος Γ. Σπύρος	20 €
Κωτίδης Β. Αναστάσιος	10 €
Αθανασιάδου Θεοδώρα	10 €
Αθανασιάδου Αναστασία	10 €
Ραπτοπούλου Ελένη	10 €
Διαμαντή Ερμοφίλη	10 €
Φωκαΐδου Ρούλα	10 €
Πολυχρονίδης Π. Αναστάσιος	20 €
Αμοιρίδης Αμ. Δημήτριος	20 €
Χαρινός Σταύρος	10 €
Γεωργιάδου Ευτυχία-Ευθύμιος	10 €
Στρατηγοπούλου Ελένη	10 €
Λαδοπούλου Ρούλα	10 €
Φωκάς Ιωάννης-Ελισσάβετ	20 €
Παπαδόπουλος Μ. Σάββας	15 €
Εφραιμίδου Γεωργία	10 €
Αραβίδου Όλγα-Μαυρόβα	50 €

ΟΦΙΤΙΚΑ ΝΕΑ

Δίμηνη έκδοση
ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ"
Ν. ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑΣ ΠΙΕΡΙΑΣ
Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο ο πρόεδρος του Συλλόγου
ΥΨΗΛΑΝΤΗ: Χρήστος Παπαδόπουλος - 6936763554
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
Τηλέφωνο - Fax: 23510 91291, E-mail: info@ipsilantis.gr
WEB SITE : www.ipsilantis.gr
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
Δ.Σ. Συλλόγου
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Βασίλης Παραδεισόπουλος
Σεϊταρίδης Δημοσθένης
Τερζίδης Βασίλειος
Σελιδοποίηση : Σπύρος Κανελλάτος
Εκτύπωση : Τυπογραφείο "Παναγιωτής" - 23510 23625
ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
Εσωτερικού
Φυσικά πρόσωπα : 10 ευρώ
Σύλλογοι - Κοινότητες : 30 ευρώ
Τράπεζες - Επιχειρήσεις Α.Ε. 45 ευρώ
Εξωτερικού:
Για χώρες Ευρώπης 25 ευρώ
Για άλλες Ηπείρους 30 δολ. ΗΠΑ
Επιταγές - εμβάσματα:
Εφραιμίδης Βασίλης - Ταμίας (6976806391)
60100 Νέα Τραπεζούντα
*Χειρόγραφα δημοσιευμένα ή μη δεν επιστρέφονται
*Τα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις των συντακτών τους και όχι του Συλλόγου "ΥΨΗΛΑΝΤΗ"

Χρήστος Γιανταμίδης
Πλοίαρχος (ε)ε.α.
Πολεμικού Ναυτικού

συνέχεια από τη σελ. 1

Τώρα αναφορικά με τον αδελφό του τον Χαντζή Παρασκευά(προσκύνησε τον Πανάγιο Τάφο στα Ιεροσόλημα), έκανε πολλά παιδιά από τα οποία κατάγονται οι απόγονοι των οικογενειών, Αβραμίδη, Μαυρόπουλου, Βασιλειάδη, Παρασκευόπουλου και Αντωνιάδη.

Σύμφωνα με το λαογραφικό πόνημα του αείμνηστου Ηλία Ι. Χαντζηιωαννίδη με τίτλο “Οφισ του Πόντου και η Νέα Τραπεζούντα Πιερίας” ο οποίος γεννήθηκε και έζησε στον Όφι το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του, μας πληροφορεί ότι : Στο χωριό ΓΙΓΑ κατοικούσαν 350 Έλληνες, και για να επιβιώσουν ασχολούνταν με την γεωργία, την κτηνοτροφία, και την μελισσοκομία και κάποιοι ασχολούνταν με το εμπόριο.

Έξωθεν του χωριού υπήρχε η τοποθεσία με την ονομασία "αφκά 'ς σο γεφύρ" (κάτω στην γέφυρα), όπου λειτουργούσαν περί τα δέκα μικρομάγαζα, όπως, ραφείο, φούρνος διάφορα εμπορικά καταστήματα και κεραμοποιείο. Γνωστοί έμποροι ήταν, ο έμπορος κασμηριών Κωνσταντίνος Γ. Βασιλειάδης, βιοτέχνες, οι Χρήστος, Χαρίτωνας και Βασίλειος Μαυρόπουλος, τον φούρνο τον λειτουργούσαν οι αδελφοί Τερζίδη, ενώ το κεραμοποιείο ήταν του Γ. Αντωνιάδη.

Το χωριό ήταν γνωστό στην ευρύτερη περιοχή και για τους πρακτικούς χειρουργούς του. Δεν υπήρχε άνθρωπος που να μην γνώριζε το Π. Μαυρόπουλο, τον Γιορδάν τα' Αξέν(Αβραμίδης) και τον γιο του Ι. Αβραμίδη.

Με την προσωπική εργασία όλων των κατοίκων του χωριού κτίστηκαν δύο Ναοί, του Αγίου Νικολάου, και ένας μικρότερος του Αγίου Γεωργίου, όπου εκκλησιάζονταν με βαθιά πίστη στον Θεό. Ο Ιερέας της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου ήταν ο παπά Γεώργιος Βασιλειάδης.

Επίσης και πάλι με την προσωπική τους εργασία έκτισαν και το Δημοτικό Σχολείο για την μόρφωση των παιδιών τους. Οι τελευταίοι δάσκαλοι ήταν ο

Το πρώην Δημοτικό Σχολείο του χωριού Γίγας όπως είναι σήμερα

Το Ιστορικό Ονομασίας Ιδρύσεως του χωριού ΓΙΓΑ του Όφεως

ΓΙΓΑΣ κεντρικός δρόμος

Μιχάλης Σπανίδης και Δ. Μαυρόπουλος. Μετά το Δημοτικό σχολείο, τα παιδιά τους συνέχιζαν τις σπουδές του στο ημιγυμνάσιο στα Σούρμενα, στην περιοχή Χάνι. Το ημιγυμνάσιο αυτό εγκαινιάστηκε στις 30 Ιαν. 1888. Τα τελευταία χρόνια και λίγο πριν τον ξεριζωμό είχε ιδρυθεί "Η Φιλόπρωχος Αδελφότης ΚΥΨΕΛΗ".

Αυτό είναι το ιστορικό ονομασίας και ιδρύσεως του χωριού ΓΙΓΑ των παππούδων μας.

Επιπρόσθετα, οφείλουμε να έχουμε πάντα υπόψη μας ότι οι γενοκτονιμένοι και ξεριζωμένοι παππούδες μας από τα πάτρια εδάφη τους, τόσο κατά την διάρκεια την δια πυρός και σιδήρου ξεριζωμού τους, όσο και κατά την διάρκεια του ριζωμού τους στην ελεύθερη πλέον Ελλάδα, σήκωσαν τον Σταυρό του Μαρτυρίου, για να έλθει η Ανάσταση στους απογόνους τους. Για τον λόγο αυτόν, θα πρέπει εις το διηνεκές να του θυμόμαστε και να τους μνημονεύουμε. Ζουν και θα Ζουν ανάμεσά μας όσο θα τους θυμόμαστε και θα τους μνημονεύουμε.

Πηγή πληροφοριών

Λαογραφικό πόνημα του αείμνηστου Ηλία Χαντζηιωαννίδη “Ο Οφισ του Πόντου και η Νέα Τραπεζούντα Πιερίας”

Ποντιακά Νέα

Εγκυκλοπαίδεια Ποντιακού Ελληνισμού.

Σημείωση : Ο Λάζαρος Μαυρόπουλος κάτοικος του χωριού Νέα Τραπεζούντα μας πληροφορεί ότι: << Ο θείος μου ο Λάζαρος Μαυρόπουλος μετά την αποφοίτησή του από το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας μετέβη στην Γαλλία για σπουδές στην ιατρική – παιδιατρική. Το 1918, ειδοποίησε τους γονείς του στο χωριό Γίγα να φύγουν από τον Πόντο γιατί θα ακολουθούσαν θηριωδίες και σφαγές από τους Τούρκους. Έτσι, οι γονείς του Λάζαρου Μαυρόπουλου αμέσως αναχώρησαν για την Σεβαστούπολη Ρωσίας. Το 1928, επέστρεψαν στην Ελλάδα. Έμειναν προσωρινά μαζί με τους συγχωριανούς τους σε παράγκες στον κάτω Αγιάννη, μέχρι ιδρύσεως του χωριού Νέα Τραπεζούντα αποκλειστικά και μόνο από τους Οφλήδες πρόσφυγες παππούδες μας>>.

Τακτική Εκλογοαπολογιστική Γενική Συνέλευση των μελών του Συλλόγου μας και ανάδειξη νέων μελών Διοικητικού Συμβουλίου και Ελεγκτικής Επιτροπής.

Μετά την συμπλήρωση τριών (3) ετών και σύμφωνα με το καταστατικό του συλλόγου, πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 9 Φεβρουαρίου στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του συλλόγου στη Νέα Τραπεζούντα, η Τακτική Εκλογοαπολογιστική Γενική Συνέλευση των μελών του συλλόγου μας του «Αλέξανδρου Υψηλάντη».

Αφού οριστικοποιήθηκε η απαρτία με τον απαιτούμενο αριθμό μελών, ξεκίνησε η Γενική Συνέλευση με ορισμό προέδρου-γραμματέως και μελών αυτής. Στη συνέχεια το λόγο πήρε ο πρόεδρος του απερχόμενου Διοικητικού Συμβουλίου κ. Βασίλειος Παραδεισόπουλος και ο ταμίας κ. Βασίλειος Εφραιμίδης, οι οποίοι παρουσίασαν έκθεση πεπραγμένων Διοικητικού Συμβουλίου και οικονομικό απολογισμό αντίστοιχα, για την χρονική περίοδο 14 Φεβρουαρίου 2024 έως 8 Φεβρουαρίου 2025.

Ομόφωνα τα μέλη της Γενικής Συνέλευσης ενέκριναν τα πεπραγμένα του Δ.Σ. και τον οικονομικό απολογισμό για την παραπάνω χρονική περίοδο, και ακολούθησε διαλογική συζήτηση μεταξύ των μελών για δράσεις και ενέργειες του συλλόγου.

Στη συνέχεια ξεκίνησε η εκλογική διαδικασία με ψηφοφορία για την ανάδειξη νέων μελών Διοικητικού Συμβουλίου και Ελεγκτικής Επιτροπής, και

μετά το πέρας αυτής για τις θέσεις του Διοικητικού Συμβουλίου εκλέχθηκαν οι: Ιωάννης Ζανέτας, Χρήστος Παπαδόπουλος, Δημοσθένης Σεϊταρίδης, Κλεοπάτρα Ζανέτα, Γεώργιος Σταυριανίδης, Αναστάσιος Αδαμίδης και Βασίλειος Εφραιμίδης. Στην Ελεγκτική Επιτροπή εκλέχθηκαν οι: Βασίλειος Τερζίδης, Βασίλειος Παραδεισόπουλος και Αγάπιος Χαραλαμπίδης.

Τα νεοεκλεγέντα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου στην πρώτη συνεδριάσή τους, προέβησαν στην μεταξύ τους κατανομή αξιωμάτων που έχει ως εξής:

Πρόεδρος: **Χρήστος Παπαδόπουλος**

Αντιπρόεδρος: **Ιωάννης Ζανέτας**

Γενική Γραμματέας: **Κλεοπάτρα Ζανέτα**

Ταμίας: **Βασίλειος Εφραιμίδης**

Υπεύθυνος δημοσίων σχέσεων: **Δημοσθένης Σεϊταρίδης**

Υπεύθυνος πολιτιστικών εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων: **Γεώργιος Σταυριανίδης**

Υπεύθυνος κτιριακών εγκαταστάσεων-κινητής περιουσίας και εξοπλισμού:

Αναστάσιος Αδαμίδης.

Εκ του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου
«Αλέξανδρος Υψηλάντης»

ΥΨΗΛΑΝΤΕΙΑ 2025

Αφιερωμένα στη Γυναίκα του Πόντου

Τετάρτη 23 Απριλίου

Επίσημη έναρξη των εκδηλώσεων στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του συλλόγου στη Νέα Τραπεζούντα με ομιλία από την κα. Αθηνά Σπανίδου με θέμα «Η Γυναίκα ασ' στον Πόντο κι πορπτατεί κουπιχτά».

Την επίσημη έναρξη των εκδηλώσεων τίμησαν με την παρουσία τους, ο σεβαστός πατήρ Δημήτριος Σταυριανίδης, ο βουλευτής Πιερίας κ. Κομνηνός Δελβερούδης, ο Δήμαρχος Κατερίνης κ. Ιωάννης Ντούμος, οι Αντιδήμαρχοι του Δήμου κ. Μιχαήλ Γεωργιάδης και Γιώργος Κοκαβίδης, οι εκπρόσωποι των βουλευτών Πιερίας κ. Άννας Μάνη-Παπαδημητρίου και κ. Σπύρου Κουлкуοδίν, κ. Χαλβατζής Δημήτριος και κ. Χαράλαμπος Μπρουσκέλης αντίστοιχα, η πρόεδρος του τοπικού συμβουλίου Νέας Τραπεζούντας κα Ετέρη Σαπλαχίδου, εκπρόσωποι συλλόγων του Νομού, φίλοι και μέλη του συλλόγου, και κάτοικοι της Νέας Τραπεζούντας που γέμισαν ασφυκτικά την αίθουσα του συλλόγου.

Τους παρευρισκόμενους εκ μέρους του συλλόγου καλωσόρισε η Γεν. Γραμματέας του συλλόγου κ. Κλεοπάτρα Ζανέτα η οποία και παρουσίασε και συντόνισε την όλη εκδήλωση, ενώ σύντομο χαιρετισμό απηύθυνε και ο πρόεδρος του συλλόγου κ. Χρήστος Παπαδόπουλος. Το λόγο στην συνέχεια πήρε η κ. Αθηνά Σπανίδου η κεντρική ομιλήτρια των εκδηλώσεων, η οποία με πολύ απλό και παραστατικό λόγο και τρόπο ανέλυσε τις πτυχές του θέματος με τίτλο «Η Γυναίκα ασ' στον Πόντο κι πορπτατεί κουπιχτά» αποσπώντας το θερμό χειροκρότημα όλων.

Στο κλείσιμο της πρώτης ημέρας των εκδηλώσεων ο σύλλογος τίμησε την κα. Αθηνά Σπανίδου με το βραβείο «Δημήτριος Υψηλάντης» για την προσπάθεια που κάνει για τη διάσωση και διάδοση της Ποντιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Παρασκευή 24 – Εορτή Ζωοδόχου Πηγής.

Το πρωί της πανηγύρεως της Νέας Τραπεζούντας τελέσθηκε πανηγυρική Θεία Λειτουργία στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής προεξάρχοντος του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καισαρείας κ. Θεοφυλάκτου ο οποίος εκφώνησε και τον πανηγυρικό λόγο.

Το βράδυ της ίδιας ημέρας στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του συλλόγου πραγματοποιήθηκε συναυλία από το τμήμα παραδοσιακής μουσικής του Μουσικού Σχολείου Κατερίνης υπό την διεύθυνση του καθηγητού Βυζαντινής μουσικής κ. Λάζαρου Τσορμπατζίδη.

Σάββατο 26 Απριλίου

Το βράδυ του Σαββάτου πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα του συλλόγου παραδοσιακή ποντιακή βραδιά με τον Κώστα Παναγιωτίδη στη λύρα και στο τραγούδι, ενώ έπαιξαν και τραγούδησαν και οι καλλιτέχνες-μουσικοί του χωριού, Αλέξανδρος Αλχαζίδης, Βαγγέλης Παραδεισόπουλος και Σταύρος Χαραλαμπίδης.

Κυριακή 27 Απριλίου

Συμμετοχή του συλλόγου στο Ταφικό Έθιμο, που όπως είναι γνωστό είναι φερμένο από τον αλησμόνητο Πόντο και πραγματοποιείται κάθε χρόνο την Κυριακή του Θωμά στο χώρο των κοιμητηρίων της Νέας Τραπεζούντας.

Σάββατο 3 Μαΐου

Αναβίωση ποντιακών παιχνιδιών στο χώρο της κεντρικής πλατείας του χωριού με τη συμμετοχή των τμημάτων νεολαίας των ποντιακών συλλόγων «Πόντος» Πλατανακιών Πιερίας - «Παναγίας Σουμελά Κατερίνης» και «Αλέξανδρου Υψηλάντη» Νέας Τραπεζούντας.

Κυριακή 4 Μαΐου

Το βράδυ της τελευταίας ημέρας των φετινών Υψηλαντείων δόθηκε στην κατάμεστη αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του συλλόγου, ποντιακή θεατρική παράσταση με το έργο του Στάθη Ευσταθιάδη «Ρωξάνα κα Βαρβάρα» σε σκηνοθεσία Χάρη Αμανατίδη από το θεατρικό τμήμα της Ένωσης Ποντίων Πιερίας.

Εκ του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου
«Αλέξανδρος Υψηλάντης»

Φώτο 1: Χαιρετισμός προς τους παρευρισκόμενους από τον πρόεδρο του συλλόγου κ. Χρήστο Παπαδόπουλο.

Φώτο 2: Η κα Αθηνά Σπανίδου κατά την διάρκεια της ομιλίας της

Φώτο 3-4-5: Νεολαίοι των ποντιακών συλλόγων που συμμετείχαν στα ποντιακά παιχνίδια που έγιναν στον χώρο της κεντρικής πλατείας της Νέας Τραπεζούντας.

Φώτο 6-7: Από τη θεατρική παράσταση «Ρωξάνα και Βαρβάρα» της θεατρικής ομάδας της Ένωσης Ποντίων Πιερίας.

Φώτο 8: Από την ποντιακή μουσική βραδιά που έγινε στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του συλλόγου.

Φώτο 9: Πανηγυρική Θεία Λειτουργία την ημέρα της Ζωοδόχου Πηγής, προεξάρχοντος του Σεβασμιωτάτου κ. Θεοφυλάκτου.

Φώτο 10: Από την επίδειξη Παγκρατίου αγωνίσματος στην αίθουσα του συλλόγου, που αφιερώθηκε στη μνήμη του Άρη Σεϊταρίδη.

Μιλώντας για την ιστορία των γυναικών του Πόντου

Ομιλία - διάλεξη στα Υψηλάντεια 2025

Αθηνά Σπανίδου
Υποψήφια Διδάκτωρ
του Εθνικού και
Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο Μορφωτικός Ποντιακός Σύλλογος «Αλέξανδρος Υψηλάντης» της Νέας Τραπεζούντας Πιερίας, πιστός στο έργο ανάδειξης της ποντιακής ιστορίας και οφίτικης παράδοσης, επέλεξε μέσα από τον φετινό κύκλο των «Υψηλάντειων 2025», να φωτίσει μια λιγότερο γνωστή, αλλά εξαιρετικά ουσιαστική πτυχή του ποντιακού παρελθόντος: την ιστορία των γυναικών του Πόντου. Είχα τη χαρά και την τιμή να εγκαινιάσω τα δρώμενα με την ομιλία μου «Ας στον Πόντον, η γυναίκα κι πορπατεί σκυφτή : Εξερευνώντας την ιστορία των γυναικών του Πόντου από την παλιά στη νέα πατρίδα», έχοντας να αντιμετωπίσω για πρώτη φορά στην ερευνητική μου πορεία μία διττή πρόκληση. Από τη μια, τις γυναίκες του Πόντου, οι οποίες είναι ξεχασμένες από τις μελέτες των ιστορικών που καταπιάνονται με την ιστορία του ποντιακού ελληνισμού και από την άλλη, τη βαθιά συγκινητική διάσταση που έχει το συγκεκριμένο θέμα, λόγω της καταγωγής μου.

Πόντια γυναίκα είναι η μητέρα μου, η θεία μου, η γιαγιά μου και κάθε γυναίκα που ανήκε στις οικογένειες των γονιών μου, τουλάχιστον μέχρι το όχι και τόσο μακρινό παρελθόν της Μικρασιατικής Καταστροφής. Πόντια γυναίκα είμαι κι εγώ, «γνήσια» στην καταγωγή και στην ταυτότητα, την οποία φέρω και υπηρετώ δημόσια, κινούμενη πολλές φορές σε χώρους που δεν είναι εξοικειωμένοι με το ποντιακό στοιχείο. Ωστόσο, και η δική μου εξοικείωση με αυτό που αποκαλείται σήμερα στον ακαδημαϊκό χώρο ως ποντιακότητα, για να δηλωθεί το σύνολο των χαρακτηριστικών, εμπειριών, πολιτισμικών κωδίκων, αξιών και συμβολισμών, που συνδέονται με την ποντιακή ταυτότητα, ήταν σχετικά περιορισμένη ως προς τη ζωή των γυναικών του Πόντου. Σαφώς, υπήρχε μία συγκεκριμένη εικόνα και εντύπωση, τόσο με βάση την ενασχόλησή μου με την ιστορία των γυναικών, όσο και με την ανατροφή και συναναστροφή μου με την ποντιακή κοινότητα, η οποία έλεγε πολλά για τις γυναίκες, αλλά σε καμία περίπτωση τα όσα γνώριζα –ή νόμιζα ότι γνώριζα– δεν μπορούσαν να στηρίξουν μία σοβαρή ιστορική συζήτηση επί του θέματος.

Έχοντας, λοιπόν, ως αφετηρία τη βαθιά ριζωμένη αντίληψη της αξιοπρέπειας και του δυναμισμού που περιβάλλει τις πόντιες γυναίκες, θέλησα να αναζητήσω τους λόγους που αυτή υφίσταται και καθρεφτίζεται στις ασβεστωμένες και πεντακάθαρες αυλές των ποντιακών σπιτιών. Παρά την πληθώρα μελετών για τον ποντιακό ελληνισμό, οι γυναίκες σπανίως εμφανίζονται ως φορείς δράσης, λόγου ή κοινωνικής επίδρασης. Όταν εμφανίζονται, είναι κυρίως μέσα από τα φίλτρα της προσφυγιάς, του πένθους ή της αντοχής, αλλά όχι ως υποκείμενα με ιστορική υπόσταση που συμμετείχαν ενεργά στη διαμόρφωση της ζωής στον Πόντο. Επιπλέον, μόλις τρία βιβλία έχουν γραφτεί αποκλειστικά για τις γυναίκες του Πόντου (Thea Halo, Ούτε το όνομά μου, 2001· Πόπη Τσακμακίδου-Κωτίδου, Οι γυναίκες της Σάντας του Πόντου, 2002· Γιώργος Αντωνιάδης, Γυναίκες καπετάνισσες στο αντάρτικο του Πόντου, 2012), κανένα από τα οποία δεν προέρχονταν από τον χώρο της Ιστορίας. Έπειτα, οι λίγες διάσπαρτες πληροφορίες που κυκλοφορούν στο

διαδίκτυο, μέρος των οποίων έχει αυθεντική μαρτυρική και ιστορική αξία, περιορίζονται σε καταγραφές της γυναίκας ως μάνας, συζύγου και νοικοκυράς. Πρόκειται, κυρίως, για πρωτοβουλίες φιλολόγων, συχνά γυναικών, που επιχείρησαν να συνθέσουν, μέσα από μνήμες και αποσπασματικές αφηγήσεις, μια εικόνα για το τι ακριβώς συνέβαινε στην πατρίδα.

Μπροστά σε αυτή την ηχηρή ιστοριογραφική απουσία για τις γυναίκες του Πόντου, ιστορικές έρευνες των τελευταίων ετών, που στηρίζονται σε μαρτυρίες και αποτελούν μέρος της προφορικής ιστορίας, αρχίζουν να αναδεικνύουν την παρουσία τους και να ερμηνεύουν όψεις της ζωής τους. Παράλληλα, τα εργαλεία της κοινωνικής ιστορίας συμβάλλουν ουσιαστικά σε αυτή την κατεύθυνση, επιχειρώντας να ανιχνεύσουν τη θέση και τους ρόλους των γυναικών στις ποντιακές κοινότητες, οι οποίες δεν αποτελούν εξαίρεση από τις κυρίαρχες αντιλήψεις στις χριστιανικές και μουσουλμανικές κοινωνίες γύρω από το φύλο. Ήδη από την κλασική αρχαιότητα και μέχρι την εδραίωση του Χριστιανισμού το 380 ως επίσημης θρησκείας της βυζαντινής αυτοκρατορίας, μέρος της οποίας αποτελούσε ο Πόντος, έργα φιλοσόφων, όπως του Αριστοτέλη, του Φίλωνα του Αλεξανδρείας και των πατέρων της Εκκλησίας εξηγούσαν την κατώτερη φύση της γυναίκας σε σχέση με τον άνδρα και τους λόγους που αυτή πρέπει να βρίσκεται υπό την εξουσία του συζύγου ή πατέρα. Αυτή η σχέση παρουσιαζόταν ως φυσικό και θεϊκό σχέδιο, που καθόριζε την τάξη πραγμάτων, τον «ορθό» τρόπο, δηλαδή, οργάνωσης της κοινωνίας και των ανθρωπίνων σχέσεων.

Έτσι, ο ρόλος της μητέρας και της συζύγου αποτελούσε για τις γυναίκες, που δεν ήθελαν να μονάσουν, τη μόνη νόμιμη επιλογή, με το καθήκον της φροντίδας του οίκου και των μελών του ως τη βασική τους δραστηριότητα. Οι συγκεκριμένες αντιλήψεις, πρέπει να σκεφτούμε, ότι επηρέαζαν και καθόριζαν κάθε τομέα της ζωής τους, μέχρι το πολύ πρόσφατο παρελθόν, γι' αυτό και οι περισσότερες

πληροφορίες που έχουμε γι' αυτές αφορούν τη θέση τους στην οικογένεια και το σπίτι. Επιπλέον, η οθωμανική κατάκτηση της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας το 1461 και η αναγκαστική συνύπαρξη με τις μουσουλμανικές κοινότητες, που εξίσου θεωρούσαν τις γυναίκες κτήμα του κυρίου τους, με μόνο προορισμό την τεκνοποίηση και την ευχαρίστησή του, δεν άφηναν περιθώρια αλλαγής της κατάστασης. Για 400 περίπου χρόνια, οι ελληνορθόδοξες ποντιακές κοινότητες, καθώς ζούσαν σε καθεστώς υποτέλειας ως ραγιάδες (όπου *reaya* σήμαι-

νε τις παραγωγικές και φορολογούμενες μονάδες, χωρίς πολιτικά δικαιώματα, κυριολεκτικά «κοπάδι» στον σουλτάνο και υφίσταντο ανά διαστήματα εξισλαμισμού και βιαιότητες, διαμόρφωσαν κοινότητες με μεγαλύτερη εσωστρέφεια και εξάρτηση στην οικογένεια και τη γειτονιά, ιδιαίτε- ρως όσες μετακινήθηκαν σε δυσπρόσιτες περιοχές του ορεινού Πόντου για λόγους προστασίας. Οι συνθήκες αυτές επιδεινώνονταν και από την οικονομική στασιμότητα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η απουσία εκβιομηχάνισης και ο περιορισμός σε παραδοσιακές μορφές γεωργίας και παραγωγής, σε αντίθεση με την Ευρώπη του 19ου αιώνα, διαιώνιζαν τις ίδιες κοινωνικές συμπεριφορές, νο- τροπίες και οικογενειακές σχέ- σεις. Μέσα σε αυτές, η γυναίκα ή- ταν πλήρως εξαρτημένο μέλος, με ελάχιστη ελευθερία κινήσε- ων.

Έτσι, μια γυναίκα που ήταν σεμνή, εργατική και υπάκουη θεωρούνταν άξια στις κοινότητες των Ποντίων και η πιο κατάλληλη νύφη. Το μεγαλύτερο μέρος της ζωής της, άλλωστε, το περνούσε μέσα στον γάμο. Μια πρα- κτική που συνηθιζόταν από αρ- κетές οικογένειες ήταν να αρρα- βωνιάζει ήδη τα κορίτσια από τη νηπιακή ηλικία, με τη «κουνίν το χάραγμαν», όπου ο γάμος γινό- ταν μετά την ηλικία των δώδεκα ετών. Εξίσου συνηθισμένη πρα- κτική για τη σύναψη γάμων ήταν τα προξενιά, ενώ τα πανηγύρια αποτελούσαν χώρο συνανα- στροφής των νέων, με εκείνες που χόρευαν καλύτερα να ξεχω- ρίζουν. Φυσικά, τον πρώτο και τελευταίο λόγο για την έγκριση ε- νός γάμου τον είχε ο πατέρας

της νύφης, γι' αυτό και οι γονείς ενός νέου που είχε διαλέ- ξει μια κοπέλα για γυναίκα του, πήγαιναν στο σπίτι της για να κλείσουν τη συμφωνία («λογόπαρμαν»). Αυτή, σε κά- ποιες περιοχές, όπως στη Ματσούκα, γινόταν με το κέρα- σμα της ρακής. Αν αυτό δεν σερβιριζόταν, τότε τα μαντάτα για τον επίδοξο γαμπρό δεν ήταν καλά. Στην ευτυχή, ό- μως, περίπτωση που έκλεινε ο γάμος, ακολουθούσαν οι αρραβώνες («σουμάδια»), οι οποίοι γίνονταν συνήθως Σάββατο ή Κυριακή βράδυ, στο σπίτι της νύφης. Όταν ερ- χόταν η ώρα του γάμου, σχεδόν τα περισσότερα έξοδα κα-λύπτονταν από τα τρόφιμα και τα χρήματα που δώριζαν οι

καλεσμένοι, στοιχείο κοινοτικής αλληλεγγύης και βοήθειας που χαρακτήριζε τις ποντιακές κοινότητες.

Πολλά έθιμα του γάμου συμβόλιζαν την ανδροκρατούμενη κοινωνία και τον υποχρεωτικό σεβασμό που έπρεπε να δείχνει η νύφη στα πεθερικά και τους συγγενείς του γαμπρού, δηλώνοντας την υποταγή της στον νέο οικογενειάρχη, τον πατέρα δηλαδή του συζύγου, όσο αυτός ζούσε. Για παράδειγμα, στην Τρουφή της επαρχίας Κολωνίας και Νικοπόλεως (Γαράσαρης), η γυναίκα μετά το γάμο άρχιζε το πλύσιμο των ποδιών των στενών συγγενών του γαμπρού και τα χειροφιλήματα, πρακτική που συνηθιζόταν στις περισσότερες ποντιακές επαρχίες. Μετά το πλύσιμο των ποδιών σε μια ξύλινη λεκάνη, τα σκούπιζε με μια πετσέτα και φιλούσε πόδια, γόνατα και χέρια γονατιστή. Ύστερα, χάριζε στον πεθερό πουκάμισο, κάλτσες και άσπρα τοζλούκια, και στην πεθερά ποδαρικό (σαλβάρ) και κάλτσες, ενώ εκείνοι σε αντάλλαγμα της έδιναν ως δώρο χρήματα ή αντικείμενα.

Στην ίδια λογική απαντάται και «το μασ'», ένας δεδομένος τρόπος συμπεριφοράς σχεδόν σε όλο τον Πόντο, σύμφωνα με τον οποίο, για λόγους σεβασμού, απαγορευόταν στη νύφη να μιλάει απευθείας η ίδια με τους γονείς του συζύγου της και τα μέλη της οικογένειάς του. Ό,τι ήθελε να πει, το έλεγε πρώτα στον άνδρα της, που ως διερμηνέας τα μετέφερε στην οικογένειά του. Η κατάσταση αυτή μπορούσε να διαρκέσει για χρόνια μετά τον γάμο και η νύφη να κρατάει «το μασ'», έως ότου ο πεθερός αποφάσιζε να την «απελευθερώσει», συνήθως κάνοντάς της κάποιο δώρο. Σύμφωνα με μαρτυρίες των γιαγιάδων μας, τόσο τα χειροφιλήματα και το πλύσιμο των ποδιών του πεθερού και των συγγενών του γαμπρού, όσο και «το μασ'», μεταφέρθηκαν και στη νέα πατρίδα με τους πρόσφυγες μέχρι της β' γενιάς να το διατηρούν ως ένα βαθμό.

Οι υποχρεώσεις της γυναίκας ως συζύγου και μητέρας ήταν πολλές, αφού αναλάμβανε πλήρως τον εξοπλισμό του σπιτιού, τη φροντίδα όλων των μελών της οικογένειας, ενώ όφειλε να επιδεικνύει σεβασμό και πειθαρχία απέναντι στους άνδρες του σπιτιού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της στάσης ήταν η συνήθεια να περιμένει πρώτα τα πεθερικά της να πάνε για ύπνο και μόνο τότε να ξαπλώσει και η ίδια. Επιπλέον, έπρεπε να είναι πάντα πρόθυμη να φροντίσει οποιονδήποτε επισκέπτη, όποια ώρα και αν ερχόταν στο σπίτι, όσες δουλειές κι αν είχε την επόμενη μέρα. Ειδικά στον αγροτικό Πόντο, η γυναίκα ήταν επιφορτισμένη όχι μόνο με τις οικιακές εργασίες, αλλά και με τις αγροτικές, που πολλές φορές ήταν σκληρές δουλειές και απαιτούσαν μεγάλη σωματική δύναμη και αντοχή. Δούλευε από το πρωί ως το βράδυ στο σπίτι και στο χωράφι. Τον χειμώνα, όταν οι αγροτικές δουλειές λιγόστευαν, ύφαινε στον αργαλειό, μάλλινα, κανάβινα και βαμβακερά υφάσματα, συνεχίζοντας αλόγγυστα και ακούραστα να συντηρεί το νοικοκυριό και την πολυμελή, συχνά, οικογένεια. Για τον σκληραγωγημένο χαρακτήρα που αναμενόταν να δείχνει, ενδεικτική είναι η φράση που λεγόταν όταν οι γυναίκες κουβαλούσαν τα «σελέκια» -δεμάτια ξύλων- στην πλάτη τους: «σελέκ'ν ατ'ς ραχίν κι είνε πορπατεί άμον λαμπάδαν, λες κι εσύ, φτουλ'τά φορτούτα».

Καθώς τα ορεινά, κυρίως, χωριά του Πόντου ήταν χτισμένα σε δυσπρόσιτες περιοχές, χωρίς εύκολη επικοινωνία μεταξύ τους ή με τα αστικά κέντρα, η καθημερινή επιβίωση απαιτούσε σκληρή δουλειά και πλήρη αυτάρκεια. Σε αυτό το πλαίσιο, οι κοινότητες έλεγχαν κατά κάποιον τρόπο τη συμπεριφορά των γυναικών, ενώ άνδρες και γυναίκες ζούσαν πλήρως εξαρτημένοι σε συγγενικά δίκτυα, τηρώντας αυστηρούς, άτυπους κανόνες τιμής και αλληλεγγύης. Οι κανόνες αυτοί δεν άφηναν πολλά περιθώρια για προσωπικές επιλογές ή διεξόδους διαφυγής από τους καθορισμένους ρόλους. Αντιθέτως, η ζωή στις μεγαλύτερες πόλεις και στα παράλια του Πόντου δεν ήταν τόσο «μονοδιάστατη», αλλά παρουσίαζε περισσότερες ευκαιρίες για διαφορετικές εμπειρίες, από εκείνες των γυναικών του ορεινού Πόντου. Υπάρχει ένα μεσαιωνικό ρητό στη γερμανική γλώσσα, το οποίο αντικατοπτρίζει πλήρως τις δυνατότητες και τις διεξόδους που προσέφεραν στους ανθρώπους οι πόλεις: «Stadtluft macht frei» («ο αέρας της πόλης σε κάνει ελεύθερο»). Γι' αυτό, αξίζει να έχουμε στον νου μας, ότι δεν είχαν όλες οι γυναίκες τις ίδιες εμπειρίες. Υπήρχαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις πόλεις και στα χωριά, ενώ καθοριστικό ρόλο έπαιζε η οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Βέ-

βαια, σε κάθε περίπτωση, οι γυναίκες βρίσκονταν υπό την εξουσία και κηδεμονία του πατέρα και του συζύγου, αλλά ήταν διαφορετική η εμπειρία της υποταγής σε ένα ορεινό χωριό και αγροτικό, φτωχικό σπίτι, παρά σε μία πλούσια, αστική οικογένεια με εμπορική δραστηριότητα και μεγαλύτερη επαφή με τον έξω κόσμο.

Αυτή η διαφορά άρχισε να γίνεται ιδιαίτερα αισθητή, όταν από τα μέσα του 19ου αιώνα, εμφανίστηκαν νέες προοπτικές μετά τις ήττες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας στους ρωσοτουρκικούς πολέμους, την ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους και την πίεση των ευρωπαϊκών δυνάμεων για βελτίωση των συνθηκών ζωής των χριστιανών της αυτοκρατορίας. Ήδη από το 1829, με τη Συνθήκη της Αδριανούπολης, το διεθνές εμπόριο στις παραλιακές πόλεις του Πόντου, με επίκεντρο την Τραπεζούντα, άρχισε να αναπτύσσεται ελεύθερα. Τα μεταρρυθμιστικά διατάγματα του Χάτι Σερίφ (1839) και του Χάτι Χουμαγιούν (1856), τα οποία αναγνώρισαν ίσα νομικά δικαιώματα σε χριστιανούς και μουσουλμάνους, επέτρεψαν για πρώτη φορά σε ποντιακές οικογένειες να ασκούν νόμιμα οικονομικές και εμπορικές δραστηριότητες. Οι αλλαγές αυτές βελτίωσαν σημαντικά τις συνθήκες ζωής των Ελλήνων του Πόντου, κυρίως τους τομείς της εκπαίδευσης και της οικονομίας. Σταδιακά, σε αστικά κέντρα, όπως η Τραπεζούντα, η Σινώπη, η Κερασούντα, η Αμισό (Σαμψούντα), η Οινόη και τα Κοτύωρα (Ορντού) ιδρύθηκαν σχολεία και παρθεναγωγεία, φιλανθρωπικές αδελφότητες, καθώς και κοινωνικοί σύλλογοι από εύπορες γυναίκες, όπως η «Μέριμνα Ποντίων Κυριών», που επηρεασμένες από την ευρωπαϊκή παρουσία και το πνεύμα του φιλελευθερισμού, επιχείρησαν να ενισχύουν τη θέση της γυναίκας προωθώντας τη σημασία του ρόλου της στο σπίτι και την κοινωνία.

Φυσικά, η εκπαίδευση στα σχολεία θηλέων και τα παρθεναγωγεία δεν είχε τόσο επιμορφωτικό χαρακτήρα, όσο κανονιστικό, στόχευε δηλαδή να διδάξει στα νεαρά κορίτσια πώς να είναι καλές σύζυγοι και μητέρες. Βέβαια, οι αντιλήψεις που επικρατούσαν γύρω από τις ικανότητες των κοριτσιών στην εκπαίδευση και τη μόρφωση, μαζί με τις απαιτήσεις για εργατικά χέρια στις αγροτικές ποντιακές κοινότητες, που αποτελούσαν την πλειονότητα του ποντιακού πληθυσμού, δεν επέτρεπαν μεγάλο αριθμό κοριτσιών να λάβει εκπαίδευση. Φράσεις που λεγόταν για τη σχέση γυναίκας – μόρφωσης καθρεφτίζουν την κατάσταση: ««Γιά τό κορίτζ' γράμματα είν' τό πλέξιμο τ' ορταρί, νά σαχαρών' τά σκεύα καί άμα παντρεύ' νά εφτάει παιδία καί αφίν' ρίζαν'ς σ' οσπίτ'», «μακρέα μαλλία και τσιμιδ' κοντόν», «η γυναίκα πια τεά ντο εν' και γράμμα-

τα πα θα μαθάν». Πολλές φορές, όμως, και για πολλούς αιώνες, η γυναίκα, είτε ως μητέρα είτε ως γιαγιά, γινόταν η μοναδική δασκάλα των παιδιών, λέγοντας τραγούδια, ιστορίες, παροιμίες, προσευχές, διαδραματίζοντας έτσι σημαντικό ρόλο στη μετάδοση της γλώσσας και της χριστιανικής πίστης.

Αυτήν την ιδιότητα, όπως και εκείνες της εργατικότητας, της αντοχής και της σκληρής δουλειάς, οι γυναίκες του Πόντου δεν τις αποχωρίστηκαν ούτε μετά το τραύμα της Μικρασιατικής Καταστροφής και της Γενοκτονίας. Στους νέους τόπους εγκατάστασης, κυρίως σε περιοχές της Μακεδονίας και της Θράκης και όπου υπήρχε μεγάλη ανάγκη για εργατικά χέρια, συνέχιζαν να στηρίζουν την οικογένεια και την κοινότητα με τον ίδιο τρόπο. Ακόμη κι αν βρέθηκαν αντιμετώπιες με την ορφάνια, την πείνα, τη φτώχεια και την εξαθλίωση, δεν σταμάτησαν να κρατούν το νοικοκυριό, να αναθρέφουν τα παιδιά, να δουλεύουν στα χωράφια και να αυτοθυσιάζονται. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά μια Πόντια πρόσφυγας στην Καλαμαριά: «Έφτιαξα το σπίτι μας με τα χέρια μου. Τ' αλεύρι το φέρναμε με τα πόδια από το κοντινό χωριό. Επλύν' τα ρούχα στην τάβλαν και έκανα κουλούρια να πουλώ. Δεν είχα χρόνο να λυπηθώ».

Και στο νέο σπίτι που έχτιζαν, μιλούσαν τη γλώσσα, έφτιαχναν τις συνταγές, κρατούσαν τα έθιμα και τα τραγούδια τη πατρίδας, μεταδίδοντάς τα στις επόμενες γενιές, όπως αυτή των γονιών μου, αλλά και τη δική μου, που ως παιδί δ' γενιάς προσφύγων, είχα την ευτυχία να περάσω ένα μεγάλο μέρος των παιδικών μου χρόνων πλάι στη γιαγιά μου την Αθηνά, τρανό παράδειγμα σχεδόν όλων όσων αναφέρθηκαν πιο πάνω. Ορφανή από μητέρα στα εννιά της χρόνια, ανέλαβε τη φροντίδα όλου του σπιτιού, των αδερφών της και άλλων μελών της οικογένειας. Σχολείο δεν πήγε, γράμματα δεν έμαθε. Μιλούσε μόνο ποντιακά και ντρεπόταν όταν της μιλούσαν «ξένοι», μήπως δεν την καταλάβουν. Πού να 'ξερε, τελικά, πόσο σπουδαία ήταν και πόσο μεγάλη ιστορία έκρυβε μέσα της.

Αυτά και πολλά ακόμη στοιχεία για τις γυναίκες του Πόντου, τις εμπειρίες τους, την προσφορά τους και τη δράση τους, αξίζει να συζητιούνται και να φωτίζονται. Όπως αξίζει να αναδεικνύονται όλες εκείνες οι ανθρώπινες εμπειρίες που δεν πρόλαβαν να αφήσουν το αποτύπωμά τους στις επίσημες σελίδες της Ιστορίας, αλλά αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του ποντιακού μας παρελθόντος και της συλλογικής μας ταυτότητας. Ο Σύλλογος «Αλέξανδρος Υψηλάντης» και η κοινότητα της Νέας Τραπεζούντας προχώρησαν σε μια τέτοια πρωτοβουλία και ανέδειξαν δημόσια μια θεματική που σπάνια βρίσκει χώρο στον δημόσιο λόγο. Τους ευχαριστώ θερμά όλους και όλες, τόσο για αυτό το εγχείρημα, όσο και για τη ζεστή φιλοξενία, την ειλικρινή αγάπη και τη συγκίνηση που με περιέβαλαν. Εύχομαι αυτή να είναι η αρχή ενός σημαντικού διαλόγου με την ιστορία μας.

Βιβλιογραφία:

Βακαλόπουλο, Απόστολος, Ιστορία του Νέου Ελληνισμού Τόμος Δ', εκδ. Ηρόδοτος, Αθήνα 2009

Κονταξής, Κώστας, Η ανταλλαγή δώρων στην παραδοσιακή κοινωνία του Πόντου, Διδ. Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα, 1986.

Παραδεισοπούλου, Πολύμνια, Διαδρομές ένταξης και διαμόρφωσης της ταυτότητας των Ποντίων προσφύγων, Διδ. Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2012.

Pontosnews, «Οι γυναίκες στον Πόντο». Ανάκτηση στις 15 Απριλίου 2025.

<https://www.pontosnews.gr/273457/pontos/oi-gynaikes-ston-ponto/>

Σαμουηλίδης, Χρήστος, Ιστορία του Ποντιακού Ελληνισμού, εκδ. Αλκυών, Αθήνα, 1985.

Thessalonikiartsandculture, «Η θέση της γυναίκας στον Πόντο», Ανάκτηση στις 18 Απριλίου 2025.

<https://www.thessalonikiartsandculture.gr/blog/maties-sto-parelthon/i-thesi-tis-gynaikas-ston-ponto/>

Τελλίδου, Χρυσή, Η συμβολή των Ελλήνων ποντιακής καταγωγής στην κοινωνική ζωή της Ελλάδας, με έμφαση στην παιδεία και τον πολιτισμό (20ός, 21ος αιώνας), Διδ. Διατριβή, ΔΠΘ, Αλεξανδρούπολη, 2023.

Φωτιάδης, Κωνσταντίνος & Ηλιάδου, Τάχου Σοφία, Η Παιδεία στον Πόντο (1682-1922), εκδ. Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 2007

του ΗΛΙΑ ΣΠΑΝΟΥ

Η ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΚΑΙ Η ΕΚΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Στα χρόνια πριν τη Βιομηχανική Επανάσταση η τεχνολογία είχε επικεντρωθεί στην εξόρυξη μετάλλων και στην παραγωγή κραμάτων. Στη συνέχεια ανακαλύφθηκαν: η πυρίτιδα, η ενέργεια (ατμομηχανή, ηλεκτρισμός, ορυκτά καύσιμα, πυρηνική ενέργεια), το ραδιόφωνο, η φωτογραφία, ο κινηματογράφος, το αυτοκίνητο και το αεροπλάνο.

Τα τελευταία 40 χρόνια έχουμε: Ενέργεια (Ανανεώσιμες πηγές, Υδρογόνο, Μαγνητικά πεδία, Θερμοπυρηνική σύντηξη, Ψηφιακή τεχνολογία, Τεχνητή νοημοσύνη (TN), Κβαντικός υπολογιστής (Quantum Computer) αποκλειστικός ανά πρόβλημα, Συνθετική Βιολογία, Εξατομικευμένα φάρμακα, Ιατρική πληροφορική, Ψυχοπληροφορική, Νανοτεχνολογία, Νανορομποτική, Τεχνολογία υλικών, Έξυπνη Γεωργία, Εικονική Επαυξημένη Πραγματικότητα, 3D-Εκτυπωτική-Προσθετική, Βιολογικό Αποτύπωμα της κατάθλιψης, και Αποθήκευση Δεδομένων σε DNA και Ειδικούς Κρυστάλλους για 1000 χρόνια.

Η Πρώτη Βιομηχανική Επανάσταση, που έλαβε χώρα στην Ευρώπη και την Αμερική το 18ο και τον 19ο αιώνα, βασίστηκε στη Μηχανική Ενέργεια, που παρήγαγαν η Ενέργεια του Νερού και η Ενέργεια του Ατμού.

Η Δεύτερη Βιομηχανική Επανάσταση (1870-1914) βασίστηκε στη μαζική παραγωγή προϊόντων πάνω σε Γραμμές Παραγωγής εκμεταλλευόμενη την Ηλεκτρική Ενέργεια.

Η Τρίτη Βιομηχανική Επανάσταση ή Ψηφιακή Επανάσταση (1980 μέχρι σήμερα) βασίστηκε στην Ηλεκτρονική, στους Υπολογιστές, στο Διαδίκτυο και στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.).

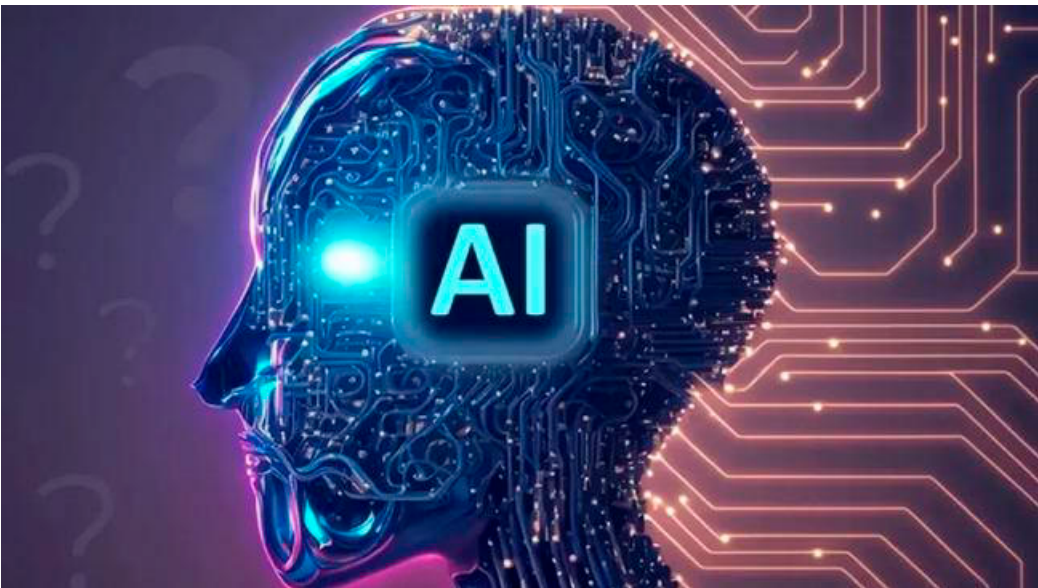
Τώρα πλέον διανύουμε την Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση, που βασίζεται στην Νανοτεχνολογία, στη Βιοτεχνολογία και κυρίως στις «Τεχνολογίες νέας γενιάς», όπως είναι: τα Κυβερνο-φυσικά Συστήματα (Cyber-physical systems, CPS), το Διαδίκτυο των πραγμάτων (Internet of things, IOT), το Υπολογιστικό Νέφος (Cloud computing), το Blockchain, τα Μεγάλα Δεδομένα και οι Αναλυτικές Δεδομένων (Big Data & Data Analytics), οι τεχνολογίες της Ρομποτικής (Robotics) και η Μάθηση Μηχανών και η Βαθιά Μάθηση (Machine Learning και Deep Learning).

Η Πέμπτη Βιομηχανική Επανάσταση (2025-2035), χαρακτηρίζεται από τη διαχείριση της γνώσης του ΑΝΘΡΩΠΟΥ, ώστε να είναι αντιληπτή από τη ΜΗΧΑΝΗ.

Η Έκτη Βιομηχανική Επανάσταση (2030-2050) χαρακτηρίζεται από τη διαχείριση της γνώσης της ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ, ώστε να είναι ΑΝΤΙΛΗΠΤΗ από τη ΜΗΧΑΝΗ και αξιοποιήσιμη από τον ΑΝΘΡΩΠΟ (η μηχανική θα είναι μόνο βοηθός του ανθρώπου). Η Τεχνητή Νοημοσύνη είναι ένας κλάδος της πληροφορικής που θεμελιώθηκε τυπικά ως ανεξάρτητο πεδίο στη σύσκεψη ορισμένων επιστημόνων του τομέα το 1956 (Τζων Μακάρθι, Μάρβιν Μίνσκι, Κλοντ Σάνον κ.α.).

Προηγουμένως όμως, το 1950 ο πατέρας της θεωρίας υπολογισμού Άλαν Τούρινγκ πρότεινε τη δοκιμή Τούρινγκ, μία απλή διαδικασία που θα μπορούσε να εξακριβώσει αν μία μηχανή διαθέτει ευφυΐα.

Η TN ασχολείται με τη σχεδίαση και υλοποίηση υπολογιστικών συστημάτων, που μιμούνται την ανθρώπινη συμπεριφορά: μάθηση, προσαρμοστικότητα, εξαγωγή συμπερασμάτων, κατανόηση γλώσσας, ανάλυση συναισθήματος κ.α.

Η TN τελευταία βασίζεται στα Νευρωνικά Δίκτυα, που είναι ένα δίκτυο από απλούς υπολογιστικούς κόμβους (νευρώνες, νευρόνια), διασυνδεδεμένους μεταξύ τους προσομοιάζοντας τον ανθρώπινο εγκέφαλο, που αποτελείται από 86 δις νευρώνες, έχοντας ανά νευρώνα 1000 διασυνδέσεις (συνάψεις). Τα Νευρωνικά Δίκτυα με Βαθιά Μάθηση αναπτύχθηκαν από τους Γκόφριν Χίντον, Γιαν Λεκάν και Γίόσουα Μπέντζιο, οι οποίοι πήραν το 2018 το Νόμπελ της Πληροφορικής (A.C.M Turing Award).

Ο Γνωστικός Υπολογιστής (Cognitive Computer) συνδυάζει TN και αλγόριθμους Μηχανικής Μάθησης μέσα σε ένα ολοκληρωμένο κύκλωμα, που αναπαράγει τις λειτουργίες του ανθρώπινου εγκεφάλου. Το Νευρομορφικό chip Loihi 2 της Intel έχει 1 εκ. κόμβους και 120 εκ. προγραμματίσιμες συνάψεις. Το αντίστοιχο της IBM το TrueNorth έχει 262.144 κόμβους και 256 εκ. συνάψεις.

Η Παραγωγική Τεχνητή Νοημοσύνη (Generative AI, Gen AI) είναι η TN, που παράγει κείμενα, εικόνες και άλλα μέσα με τη χρήση Παραγωγικών Μοντέλων. Αυτά διαβάζουν σαν είσοδο απλά δεδομένα, εφαρμόζουν πάνω σε αυτά τεχνικές μηχανικής μάθησης για να εξάγουν μοτίβα (Patterns) και σχέσεις δόμησης (structures) και αφού εκπαιδευτούν κατάλληλα παράγουν (generate) σύνθετα δεδομένα, που έχουν παρόμοια σημασία με τα απλά.

Τελευταία είναι πολύ εντυπωσιακές οι επιδόσεις των παραγωγικών Συστημάτων AI για κείμενα (chat GPT, Copilot, Bard, Llama) και για εικόνες (Stable Diffusion, Midjourney, DALL-E).

Από δω και πέρα ο συνδυασμός της Παραγωγικής TN με τις τεχνικές Βαθιάς Μάθησης τρέχοντας προγράμματα είτε σε Τεχνητά Νευρωνικά Δίκτυα είτε σε Γνωστικούς ή Κβαντικούς Υπολογιστές θα αυξήσει ραγδαία τη συμμετοχή των υπολογιστών σε νοητικές λειτουργίες καθημερινής χρήσης τόσο στο επάγγελμα, όσο και στη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου.

Η TN γενικά θα βοηθήσει δραστικά στην αναπαράσταση γνώσης βασισμένη πρωτίστως στους Γνωστικούς Γράφους (Knowledge Graphs), ώστε οι μηχανές να καταλαβαίνουν τις μηχανές καλύτερα και να αλληλοεπιδρούν ανάλογα. Ο Υπολογιστής με όσα έξυπνα εργαλεία κι αν αποκτήσει ποτέ δεν θα ξεπεράσει τον άνθρωπο δημιουργό, διότι ποτέ δε θα αποκτήσει Τεχνητή Συνειδητότητα (ενσυναίσθηση, αυτογνωσία, αυτοεπίγνωση).

Όλα τα παραπάνω είναι γνώσεις, που μας μετέδωσε ο Καθηγητής Τσακαλίδης Αθανάσιος, είμαστε ευγνώμονες για την μεγάλη του προσφορά στην εκπαίδευση και την βοήθεια του σε πολλούς μελλοντικούς επιστήμονες.

Λίγα λόγια για το βιογραφικό του:

Ο Καθηγητής Τσακαλίδης Αθανάσιος, ποντιακής καταγωγής, γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Κατερίνη, σήμερα συναξιούχος πλέον κατοικεί στην Πάτρα.

Ο Αθανάσιος Τσακαλίδης ήταν ομότιμος καθηγητής στο Τμήμα Μηχανικών Η/Υ και Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πατρών και διετέλεσε πρόεδρος του Τμήματος επί 12 έτη.

Κατέχει Δίπλωμα πληροφορικής (1976-1980), Διδακτορικό στη πληροφορική (1980-1983) από το πανεπιστήμιο του Σάαρλαντ Γερμανίας και πτυχίο Μαθηματικού (1968-1973) από Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Εργάστηκε σαν Ερευνητής στο Πανεπιστήμιο του Σάαρλαντ (1983-1989) και ήταν μαθητής και συνεργάτης επί 12 χρόνια του Καθηγητή Kurt Mehlhorn, ο οποίος διετέλεσε Διευθυντής του Max-Planck Ινστιτούτου Πληροφορικής της Γερμανίας από το 1989. Είναι ένας από τους συγγραφείς ενός σημαντικού βιβλίου της πληροφορικής του «Handbook of theoretical computer science, 2 τόμοι, 37 κεφάλαια, 2269 σελίδες, Εκδόσεις Elsevier και The MIT-Press, 1990. Από τους συνολικά 48 συγγραφείς από 12 κράτη μεταξύ αυτών είναι και οκτώ παραλήπτες του βραβείου Turing (ACM-A.M. TURING AWARD) το οποίο είναι το πιο διάσημο βραβείο στην κοινότητα της πληροφορικής, που ισοδυναμεί με το βραβείο – ΝΟΜΠΕΛ - .

Υ.Γ. Η πραγματική αξία της ανθρώπινης ευφυΐας δεν είναι η ταχύτητα σκέψης, αλλά η δημιουργικότητα που πηγάζει από αυτή

«Albert Einstein».

Του Δημοσθένη – Σπυρίδωνα
Σεϊταρίδη του Βασιλείου
Δικηγόρου παρ' Αρείω Πάγω

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ

Ένα φωτογραφικό οδοιπορικό στο μαργαριτάρι της Μαύρης Θάλασσας
(Μέρος 1 , περίχωρα)

Η Τραπεζούντα βρίσκεται στην εκπληκτική ακτή της Μαύρης Θάλασσας σε σημείο που οι καταπράσινες Ποντιακές Άλπεις σβήνουν απότομα στα μαύρα νερά του Εύξεινου Πόντου . Αποτελεί μια από τις δημοφιλείς πόλεις της Τουρκίας και ανερχόμενος τουριστικός προορισμός κυρίως Ρώσων και Αράβων. Η πόλη ιδρύθηκε το 756 π.Χ. από Ίωνες αποίκους. Στα Ρωμαϊκά χρόνια υπήρξε σημαντική πόλη του Βασιλείου του Πόντου του Μιθριδάτη. Η ανάπτυξη της πόλης συνεχίστηκε και στα βυζαντινά χρόνια και κορυφώθηκε όταν υπήρξε πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας των Μεγάλων Κομνηνών βρισκόμενη στον ιστορικό δρόμο του μεταξίου. Μάλιστα Ενετοί και Γενουάτες έμποροι επισκέφτηκαν την Τραπεζούντα κατά τη μεσαιωνική περίοδο και πουλούσαν μετάξι, λινό και μάλλινο ύφασμα. Η πόλη έγινε ένα χωνευτήριο θρησκειών, γλωσσών και πολιτισμών για αιώνες καθώς και εμπορική πύλη προς την Περσία στα νοτιοανατολικά και τον Καύκασο στα βορειοανατολικά. Η Τραπεζούντα αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για διεθνούς φήμης ταξιδιώτες, όπως του αρχαίου συγγραφέα Ξενοφώντα, του Φαλμεράυερ και του Οθωμανού περιηγητή Εβλιγιά Τσελεμπή. Όλα αυτά την κάνουν ένα υπέροχο ταξιδιωτικό προορισμό για να την επισκεφθεί κανείς.

Φθάνοντας στο αεροδρόμιο της Τραπεζούντας και πριν κατευθυνθούμε προς το κέντρο της πόλης , μπορούμε να επισκεφθούμε το Κρουονέρι, το σημερινό Sogysu για να θαυμάσουμε το Αρχοντικό – Βίλα Καπαγιαννίδη . Το Κρουονέρι, βρίσκεται κτισμένο σε ένα καταπράσινο λόφο , 6 περίπου χλμ. από το Μείντανι, την κεντρική πλατεία. Παλιά το Κρουονέρι ήταν θέρετρο των ευπορότερων Ελλήνων της Τραπεζούντας στο οποίο έκτιζαν τα κομψά αρχοντικά τους κάνοντας επίδειξη πλούτου και δύναμης . Για να πάμε εκεί διασχίζουμε τον σύγχρονο περιφερειακό αυτοκινητόδρομο ατενίζοντας τη θάλασσα στα αριστερά και τις καταπράσινες πλαγιές των Ποντιακών Άλπεων στα δεξιά μας. Στα δυτικά του νέου λιμανιού (το αρχαίο έχει επιχωματωθεί) συναντάμε το κτήριο του Ελληνικού Φροντιστηρίου της Τραπεζούντας, ένα από τα σπουδαιότερα εκπαιδευτήρια της Μικράς Ασίας. Κτίστηκε το 1600 και λειτουργησε μέχρι το 1921, η δε προσφορά του υπήρξε πολύ σημαντική στην πνευματική και ηθική ανάπτυξη των Ελλήνων του Πόντου, στην ανάπτυξη της εθνικής τους συνείδησης, καθώς και στην κατάρτιση ικανών δασκάλων για τις εκεί κοινότητες και συνέβαλε στην ανάδυση πλήθους λόγιων που συντέλεσαν στην πνευματική καλλιέργεια των Ελλήνων του Πόντου. Όλοι οι δάσκαλοι των χωριών μας στον Όφι ήταν απόφοιτοι του Φροντιστηρίου .

Συνεχίζοντας τη διαδρομή μας και φτάνοντας στους πρόποδες του λόφου, περνάμε από τον τάφο της Γκιουλμπαχάρ που χτίστηκε το 1510. Η Γκιουλμπαχάρ ήταν κόρη ιερέα από τη Λιβερά . Το όνομα της ήταν Μαρία. Σύμφωνα με την παράδοση, ο σουλτάνος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας Βαγιαζήτ Β' συνάντησε τη Μαρία όταν κατάκοπος έκατσε να ξεκουραστεί στη Λιβερά. Βρισκόταν με τη συνοδεία του στην πηγή του ναού του Αγίου Κωνσταντίνου και τότε είδε την Μαρία να έρχεται με το κοπάδι της. Λέγεται ότι το κάλλος της τον σαγήνευσε τόσο που της ζήτησε να του προσφέρει εκείνη νερό από το χρυσό κύπελλο που της έδωσε. Ο Σουλτάνος Βαγιαζήτ Β', την ερωτεύτηκε και τη παντρεύτηκε. Ο γιός της Μαρίας κατάφερε να γίνει σουλτάνος με το όνομα Σελίμ Α'. Η Γκιουλμπαχάρ βοήθησε πολύ την πατρίδα της τόσο ώστε τα ιδιαίτερα προνόμια των κατόικων διατηρήθηκαν μέχρι της εποχής του τουρκικού συντάγματος! Φάνηκε όμως ευεργέτης και στους μουσουλμάνους της περιοχής για χάρη των οποίων έκτισε στην Τραπεζούντα το "Ιμαρέτ" που λειτουργούσε ως ιεροσπουδαστήριο (θεολογική σχολή μουσουλμάνων). Σ' αυτό δε το τέμενος θάφτηκε η Μαρία (Γκιουλμπαχάρ) όταν πέθανε το 1510 όπου επί του μαυσωλείου της φέρεται επιγραφή στην αραβική και περσική και στην οποία αποκαλείται "Ρωμαία Δέσποινα".

Συνεχίζουμε την ανάβασή μας στο Κρουονέρι μέχρι να φθάσουμε στην καταπληκτική έπαυλη του Έλληνα τραπεζίτη Καπαγιαννίδη με τους εντυπωσιακούς κήπους. Ένα μοναδικό αρχιτεκτόνημα των αρχών του

ΜΙΘΡΙΟΝ ΟΡΟΣ ΜΠΟΖ ΝΤΕΠΕ

Αγία Σοφία

20ου αιώνα που θεωρείται από τα πιο αντιπροσωπευτικά κτίσματα art nouveau. Το κτήριο φέρει τις επιρροές της ευρωπαϊκής και Δυτικής αναγεννησιακής αρχιτεκτονικής και χρησιμοποιεί επιδεικτικά ευρωπαϊκά σύμβολα. Στο ισόγειο είναι το σαλόνι, μια αίθουσα αναψυχής, η τραπεζαρία και ο ξενώνας. Στον πρώτο όροφο υπάρχει ένα γραφείο, ένα master υπνοδωμάτιο, μια αίθουσα αναμονής και μια αίθουσα συσκέψεων. Στον δεύτερο όροφο βρίσκονται δύο μικρά δωμάτια.

Επίσης, στο εσωτερικό της έπαυλης εκτίθενται τα έπιπλα και ο εξοπλισμός της παλιάς κατοικίας, αλλά και προσωπικά αντικείμενα, φωτογραφίες και ντοκουμέντα του Μουσταφά Κεμάλ. Η έπαυλη, μετά την αναγκαστική εγκατάλειψή της το 1923 από τον ιδιοκτήτη της, δόθηκε ως μόνιμη κατοικία στον Τούρκο ηγέτη Κεμάλ Ατατούρκ γι' αυτό σήμερα όλοι την ξέρουν ως Μουσείο Ατατούρκ.

Η περιήγησή μας στο Κρουονέρι μπορεί να κλείσει ιδανικά με την επίσκεψη μας στην Αγία Σοφία. Η αυτοκρατορική εκκλησία χτίστηκε κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Μανουήλ Α' Κομνηνού μεταξύ των ετών 1238 και 1263.

Η εκκλησία της Αγίας Σοφίας είναι ένα σημαντικό δείγμα υστεροβυζαντινής αρχιτεκτονικής, χαρακτηριζόμενη από έναν ψηλό κεντρικό τρούλο και τέσσερις μεγάλες καμάρες που υποστηρίζουν το βάρος του θόλου και της οροφής. Κάτω από τον τρούλο υπάρχει μωσαϊκό από πολύχρωμες πέτρες. Ο ναός χτίστηκε ως σταυροειδής εγγεγραμμένος, αλλά με εξωτερική μορφή που παίρνει τη μορφή σταυρού χάρη σε προεξέχοντα βόρεια και νότια προπύλαια. Ο ναός έχει μήκος 22 μέτρα, πλάτος 11,6 και ύψος 12,7. Οι τοιχογραφίες του τέλους του 13ου αιώνα που αποκαλύφθηκαν κατά την αποκατάσταση του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου, απεικονίζουν θέματα από την Καινή Διαθήκη. Τα εξωτερικά πέτρινα ανάγλυφα και άλλα διακοσμητικά στοιχεία είναι σύμφωνα με τις τοπικές παραδόσεις που απαντούν και στην Αρμενία και τη Γεωργία και 24 μέτρα δυτικά της εκκλησίας βρίσκεται ψηλό καμπαναριό, ύψους 40 μέτρων. Χτίστηκε το 1427 και στεγάζει ένα μικρό παρεκκλήσι στον δεύτερο όροφο. Οι εσωτερικοί τοίχοι του

ΤΑΦΟΣ ΓΚΙΟΥΛΜΠΑΧΑΡ

καμπαναριού καλύπτονται με τοιχογραφίες. Χρησιμοποιήθηκε επίσης ως παρατηρητήριο από ντόπιους αστρονόμους.

Συνεχίζουμε την περιήγησή μας και ανεβαίνουμε προς το Μιθριον όρος , το μπαλκόνι της Τραπεζούντας για να θαυμάσουμε την Παναγία Θεοσκεπάστο. Το Μιθριον όρος ή φαιός λόφος (σήμερα στα τουρκικά Boztepe) είναι ένας λόφος κοντά στην Τραπεζούντα. Βρίσκεται 3 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά του κέντρου της πόλης και η συνοικία Καϊμακλί (Kaymaklı) καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του λόφου. Η Μονή της Παναγίας Θεοσκεπάστου σήμερα γνωστή στα τουρκικά ως «Kızlar Manastırı», είναι ένα πρώην γυναικείο μοναστήρι που χτίστηκε την εποχή της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας. Το μοναστήρι με τον λαξευτό ναό της Παναγίας Θεοσκεπάστου συνδέθηκε στενά με την οικογένεια του Αλεξίου Γ' Μεγάλου Κομνηνού (1349-1390). Ήταν μάλιστα χώρος ταφής μελών της Αυτοκρατορικής οικογένειας, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση άλλων σημαντικών εκκλησιαστικών ιδρυμάτων της Τραπεζούντας. Η Μονή βρίσκεται στους πρόποδες του Μιθριού όρους και έχει θέα σε όλη την πόλη της Τραπεζούντας. Είναι χτισμένη σε δύο επίπεδα και περιβάλλεται από ψηλό προστατευτικό τείχος. Ο τειχισμένος χώρος, εκτός από την κεντρική σπηλαιώδη εκκλησία, περιλαμβάνει κελιά και μικρότερους ναούς και στεγάζει χώρους ταφής. Η περιοχή ήταν θρησκευτικά σημαντική από την αρχαιότητα. Υπάρχουν άλλα 2 ιερά στο Μιθριο όρος. Ο Άγιος Ιωάννης ο Βαπτιστής που βρίσκεται κοντά στην κορυφή. Σήμερα υπάρχει εκεί ένα τζαμί το οποίο ήταν χριστιανική εκκλησία του 19ου αιώνα. Η εκκλησία με τη σειρά της μάλλον ήταν χτισμένη στα ερείπια ιερού του Μίθρα, το οποίο είναι ίσως και η προέλευση του ονόματος του βουνού. Εκεί κοντά βρίσκεται και το αρμενικό μοναστήρι του Παντοσώστη (στα τουρκικά Kaymaklı Manastırı) .

Η ημερήσια περιήγηση στα περίχωρα της πόλης θα κλείσει ιδανικά με ένα καφέ ή τσάι σε κάποιες από τα πολλές καφετερίες της περιοχής με θέα όλη την πόλη.

Η μνήμη της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου ως Ιστορική Ευθύνη

Αθηνά Σπανίδου
Υποψήφια Διδάκτωρ
του Εθνικού και
Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ομιλία στο Συνεδριακό Κέντρο Κατερίνης στις εκδηλώσεις μνήμης για την Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού
την Κυριακή 25 Μαΐου 2025

Ανήκω στην τέταρτη γενιά Ποντίων προσφύγων. Η οικογένειά μου αποτελεί γεφύρωση δύο πολύ διαφορετικών περιοχών του Πόντου, τόσο γεωγραφικά, όσο και πολιτισμικά. Από τη μία, η οικογένειά της μητέρας μου εγκατεστημένη στον Άνω Αγιάνη Πιερίας, κατάγονταν από το Άργος, ένα τουρκόφωνο χωριό της Νεοκαισάρειας, ενώ αυτή του πατέρα μου, εγκατεστημένη στη Νέα Τραπεζούντα Πιερίας, προερχόταν από την Κοφκία, ένα οφίτικο χωριό της Τραπεζούντας. Δυτικός και ανατολικός Πόντος σμίξανε, τουρκική γλώσσα και οφίτικη διάλεκτος επίσης, μαζί με τα διαφορετικά φαγητά, τα ήθη και τα έθιμα. Τσορπά οι μεν – σουρβά οι δε, ζουρνά οι μεν – κεμεντζέ οι δε, καρσιλαμά οι μεν – ντολμέ οι δε και πάει λέγοντας. Αυτή η μίξη δεν είναι τυχαία. Είμαι βέβαιη πως σχεδόν κάθε ποντιακό σπίτι κουβαλά παρόμοιες ιστορίες διαδρομής και συνύπαρξης, ιδιαίτερα στις περιοχές της Μακεδονίας, όπου εγκαταστάθηκε το μεγαλύτερο μέρος των Ποντίων προ-

μια έννοια που ξεπερνά την καταγωγή και εκφράζει τον τρόπο με τον οποίο βιώνεται, εκδηλώνεται και μεταβιβάζεται η ταυτότητα. Στον πυρήνα της βρίσκεται το πολιτιστικό τραύμα της γενοκτονίας, το οποίο γέννησε την ανάγκη διατήρησης και αποκατάστασης της συλλογικής μας μνήμης, το «δικαίωμα στη μνήμη», τόσο στην ελληνική ιστορία και πραγματικότητα, όσο και στη διεθνή. Όπως ορίζεται από τον κοινωνιολόγο Jeffrey Alexander, το πολιτισμικό τραύμα προκαλείται όταν μια εθνική, θρησκευτική, φυλετική ομάδα υφίσταται ένα μαζικό έγκλημα που αφήνει ανεξίτηλα σημάδια στη συλλογική της συνείδηση, περνά από γενιά σε γενιά και επηρεάζει βαθιά τους ανθρώπους και την ίδια την κοινότητα. Το τραύμα, δηλαδή, δεν αφορά μόνο τα θύματα, αλλά κληροδοτείται στις επόμενες γενιές, μετατρέπεται σε μνήμη και λειτουργεί ως ο συνεκτικός ιστός της κοινότητας στο παρόν και στο μέλλον.

Πότε όμως το τραύμα αυτό ονομάστηκε Γενοκτονία και γιατί; Καθώς ο περασμένος αιώνας χαρακτηρίζεται στην Ευρωπαϊκή Ιστορία ως «Η εποχή των άκρων» και η ίδια η Ευρώπη ως «η Σκοτεινή Ήπειρος», εξαιτίας των πιο φρικτών και αποτρόπαιων γεγονό-

ποιήσουν για όσα βίωσε ο ποντιακός ελληνισμός τα έτη ανάμεσα στο 1916-1922. Αντ' αυτού, επιλέγουν τον όρο «εθνοκάθαρση», ο οποίος αν και περιγράφει παρόμοιες πράξεις, όπως εκτοπισμούς, δολοφονίες και διώξεις, διαφέρει σημαντικά σε δύο βασικά σημεία: 1ον) δεν αποτελεί προμελετημένο και οργανωμένο έγκλημα και 2ον) δεν αναγνωρίζεται ως νομικός όρος στο διεθνές δίκαιο και, ως εκ τούτου, δεν προβλέπει την παραμικρή τιμωρία του δράστη, ούτε διασφαλίζει τη δικαίωση των θυμάτων.

Με το επιχείρημα ότι τα διασωσμένα επίσημα αρχεία της κεντρικής κυβέρνησης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν αποδεικνύουν οργανωμένη πρόθεση εξόντωσης των Ποντίων, αρνούνται τη Γενοκτονία ή την υποβαθμίζουν, υποστηρίζοντας ότι ο αριθμός των 353.000 ψυχών είναι υπερεκτιμημένος και στην πραγματικότητα είναι πολύ μικρότερος. Υπονοείτ με αυτόν τον τρόπο ότι η οθωμανική ηγεσία και κατ' επέκταση το τουρκικό κράτος δεν μπορούν να κατηγορηθούν για γενοκτονία. Ωστόσο, συστηματικές μελέτες των τελευταίων τριάντα ετών βασισμένες σε οθωμανικά έγγραφα, διπλωματικές πηγές και μαρτυρίες καταρρίπτουν αυτήν την επιχειρηματολογία. Πόντιοι, κυρίως, ιστορικοί, όπως οι Ενεπεκίδης, Φωτιάδης, Αγτζίδης, Χατζηκυριακίδης, Χαραλαμπίδης, έχουν τεκμηριώσει τη συνειδητή και μεθοδευμένη εξόντωση των χριστιανικών πληθυσμών της Ανατολίας, έχοντας ως στόχο όχι την εκδίκηση, αλλά την αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας και της μνήμης, μέχρι την οριστική δικαίωση των θυμάτων.

Η Γενοκτονία των Ποντίων, όπως την έχει περιγράψει ο Π. Ενεπεκίδης, δεν οργανώθηκε στηριζόμενη σε ψευδοεπιστημονικές θεωρίες που δικαιολογούσαν το σχέδιο εξόντωσης των Εβραίων από τους Ναζί, αλλά ήταν μια γενοκτονία αλά τούρκα, ήταν «βουβή, πονηρή, ανατολίτικη». Ο κοινός παρονομαστής τους, ωστόσο, ήταν ο άκρατος εθνικισμός, που κυριάρχησε ως πολιτική ιδεολογία μετά και την κατάληψη της οθωμανικής εξουσίας από τους Νεότουρκους, το 1913, ο οποίος συμπυκνωνόταν στο σύνθημα «Η Τουρκία για τους Τούρκους». Για να μεταμορφωθεί η πολυεθνική, πολυπολιτισμική Οθωμανική Αυτοκρατορία σε τουρκικό κράτος ως ένα έθνος, με μία γλώσσα και μία θρησκεία, απαιτούνταν η εξουδετέρωση των διαφορετικών στοιχείων του πληθυσμού της. Η έναρξη του Α' ΠΠ πολέμου το 1914, έδωσε την κατάλληλη αφορμή να εφαρμοστεί το σχέδιο των Νεότουρκων και να ξεκινήσουν ο μαζικός εκτουρκισμός και η συστηματική εξουδετέρωση των χριστιανικών πληθυσμών της αυτοκρατορίας.

Πρώτο στόχο των Νεότουρκων αποτέλεσαν οι Έλληνες της Ανατολικής Θράκης και των δυτικών παρालίων της Μικράς Ασίας, καθώς βρίσκονταν κοντά στην Κων/πολη, η οποία ήταν ζωτικής σημασίας εκείνη την περίοδο για τη διατήρηση της Αυτοκρατορίας. Το 1915 ξεκίνησε η γενοκτονία των Αρμενίων, καθώς διεκδικούσαν τη δημιουργία ενός αυτόνομου κράτους, ενώ η εισβολή της Ρωσίας στον Καύκασο και στον Ανατολικό Πόντο έναν χρόνο αργότερα, δημιούργησε αυτό που ο Mark Levene έχει αποκαλέσει ως «ζώνη γενοκτονίας» στην Ανατολία, με τους Έλληνες του Πόντου να βρίσκονται πια στο στόχαστρο. Το σχέδιο των Νεότουρκων για την εξόντωση των χριστιανικών πληθυσμών βασίστηκε στη δράση παρακρατικών ομάδων που λάμβαναν κωδικοποιημένες εντολές και προφορικές διαταγές από την οθωμανική ηγεσία. Βασανιστήρια, μαζικές εκτελέσεις, δολοφονίες αμάχων, βιασμοί, τρομοκρατία και δήμευση περιουσιών ήταν μερικές από τις πρακτικές εξουδετέρωσης, ενώ η επίσημη μέθοδος εξόντωσή τους περιλάμβανε τα τάγματα εργασίας, που θεσπίστηκαν από την ηγεσία των Νεότουρκων τον Αύγουστο του 1914 και επέβαλαν την υποχρεωτική στράτευση σε όλους τους μη μουσουλμάνους άνδρες 18-45 ετών, οδηγώντας τους συστηματικά στον θάνατο.

Η πρώτη φάση της γενοκτονίας των Ποντίων ολοκληρώθηκε με τη λήξη του Α' ΠΠ, το 1918, η οποία τερ-

σφύγων μετά το μαρτυρικό έτος του 1922 και την ανταλλαγή των πληθυσμών, όπως αυτή ορίστηκε στη Συνθήκη της Λωζάννης, το 1923.

Συγκεκριμένα για την Πιερία, όπως επισημαίνει ο Ιωάννης Καζταρίδης στη σπουδαία μελέτη του για την ιστορία της Κατερίνης μετά την Τουρκοκρατία, οι Πόντιοι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στην πόλη, αποτέλεσαν μια ιδιαίτερη προσφυγική ομάδα σε σχέση με άλλες, όπως τους Θρακιώτες και τους Μικρασιώτες, καθώς δεν προέρχονταν από μία συγκεκριμένη περιοχή του Πόντου, αλλά από πολλές διαφορετικές: από τη Φάτσα, την Ορντού, την Τραπεζούντα, την Κερασούντα, την Μπάφρα κ.ά. Ο μεγαλύτερος αριθμός Ποντίων προσφύγων κατέφτασε μετά το 1928 όταν η περιοχή σημείωνε σπουδαίες αποδόσεις στην καλλιέργεια και την ποιότητα του καπνού, μια αγροτική δραστηριότητα με την οποία οι ποντιακές κοινότητες ήταν ήδη εξοικειωμένες στην παλιά πατρίδα. Επειδή, όμως, εκείνη την εποχή σοβαρές μολυσματικές ασθένειες, όπως ο τύφος και η ελονοσία, βρίσκονταν σε έξαρση και έπλητταν τον πληθυσμό, πολλοί Πόντιοι προτίμησαν να εγκατασταθούν σε περιοχές της Πιερίας που διέθεταν «ψηλά ρασσία και κρύον νερό». Έτσι, σχηματίστηκαν διάφορα χωριά, όπως αυτά των παππούδων μου, κουβαλώντας τη δική τους ιστορία.

Σε αυτά τα χωριά, όπως και γενικότερα στους νέους τόπους εγκατάστασης Ποντίων προσφύγων, διαμορφώθηκε σταδιακά η νέα ποντιακή ταυτότητα· ή για να είμαστε πιο ακριβείς, η ποντιακότητα. Πρόκειται για

των που σημάδεψαν τη μοίρα ολόκληρων λαών και εθνοτήτων, γεννήθηκε η ανάγκη να βρεθεί μία λύση τερματισμού και αποτροπής των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας. Ήταν μόλις το 1948, τρία χρόνια μετά το τέλος του Β' ΠΠ, όταν ο ΟΗΕ κατοχύρωσε τον όρο «Genocide», συνδυάζοντας την ελληνική λέξη γένος και τη λατινική cide (φονεύω), όπως ακριβώς την εισηγήθηκε ο πολωνοεβραίος νομικός Raphael Lemkin, για να περιγράψει τις πρακτικές εξόντωσης των Εβραίων της Ευρώπης από τους Ναζί. Έτσι, στη Σύμβαση για την Πρόληψη και Τιμωρία του εγκλήματος της Γενοκτονίας, που υπογράφηκε από τα κράτη-μέλη, ορίστηκε ότι «κάθε πράξη που διαπράττεται με σκοπό την ολική ή μερική εξόντωση μιας εθνικής, εθνοτικής, φυλετικής ή θρησκευτικής ομάδας και περιλαμβάνει τη δολοφονία μελών της, τη σοβαρή σωματική και ψυχική τους βλάβη, την επιβολή απάνθρωπων συνθηκών ζωής που οδηγούν στη φυσική τους εξόντωση, την παρεμπόδιση γεννήσεων και τη βίαιη απομάκρυνση παιδιών», θεωρείται Γενοκτονία.

Τι σημαίνει αυτό στην πράξη; Ότι πλέον, για τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας μπορεί να αναζητηθεί ο ένοχος, να τιμωρηθεί και να αποδοθεί δικαιοσύνη. Η αξία του όρου «Γενοκτονία» είναι νομική, εντάσσεται στο διεθνές δίκαιο και δεσμεύει αυτόν που την αναγνωρίζει στον αγώνα της δικαιοσύνης και δικαίωσης των θυμάτων, έναν αγώνα που ορισμένα δημόσια πρόσωπα της χώρας και μετά λύπης μου, αρκετοί ομόλογοί μου ιστορικοί αρνούνται να χρησιμο-

μάτισε το σχέδιο των Νεότουρκων. Όχι όμως για πολύ. Σε μια προσπάθεια αποκατάστασης της τάξης και της ειρήνης στην υπό κατάρρευση Οθωμανική Αυτοκρατορία, ο Σουλτάνος, ανέθεσε στον Μουσταφά Κεμάλ να φέρει εις πέρας το έργο αυτό και εκείνος, χωρίς να χάσει χρόνο, ανασυγκρότησε τις εθνικιστικές δυνάμεις με τη συμμετοχή πρώην Νεότουρκων και αποβιβάστηκε στη Σαμφούντα στις 19 Μαΐου 1919, ξεκινώντας τη δεύτερη και τελευταία φάση της γενοκτονίας. Συγχρόνως, η απόβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη την ίδια περίοδο, στο πλαίσιο της Συνθήκης των Σεβρών οδήγησε σε ευρύτερη ελληνοτουρκική σύγκρουση, η οποία μετατράπηκε σταδιακά σε εθνικό πόλεμο επιβίωσης για το κεμαλικό κίνημα, όπως ο ίδιος τον προσδιόρισε. Το γεγονός της διπλωματικής απομόνωσης της Ελλάδας μετά την ήττα του Βενιζέλου και την επιστροφή του βασιλιά Κωνσταντίνου τον Νοέμβριο 1920, ευνόησε τον Κεμάλ, ο οποίος κέρδισε την αποδοχή των Μεγάλων Δυνάμεων και τη στήριξη της Σοβιετικής Ρωσίας, ολοκληρώνοντας ανενόχλητος το σχέδιο εξόντωσης των Ελλήνων του Πόντου, που αντιστέκονταν. Οι ένοπλες ομάδες Ποντίων ανταρτών στα ορεινά της Σάντας, του Καρς και της Τραπεζούντας έγιναν στόχος συστηματικής εθνοκάθαρσης με σφαγές σφαγών και εκτελέσεις, ενώ γέροντες και γυναίκοι που εξορίζονταν, πέθαιναν στον δρόμο από τις κακουχίες, την παγωνιά και την πείνα, δημιουργώντας ένα «Άουσβιτς εν κινήσει».

Το τέλος του μαρτυρίου των Ελλήνων του Πόντου επισημασιάστηκε με τη Συνθήκη της Λωζάννης (1923), με την οποία εγκαινιάστηκε μια νέα περίοδος για τον ποντιακό ελληνισμό. Ο Πόντος μετατράπηκε πια σε τόπο μνήμης και η επιβίωση του ποντιακού πληθυσμού σε αγώνα δρόμου, πρώτα επιβίωσης και έπειτα επιούλωσης του τραύματος της γενοκτονίας μέσα από τη διάσωση της μνήμης και τη δικαίωση των θυμάτων. Σε αυτόν τον αγώνα, όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις από το 1930 μέχρι και το 1980, δεν υπήρξαν σύμμαχοι, αλλά εχθροί, κατακρίνοντας και λογοκρίνοντας κάθε απόπειρα συζήτησης περί γενοκτονίας, θεωρώντας την ως απειλή για την εθνική ενότητα, την εθνική αφήγηση και τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, οι οποίες αποκαταστάθηκαν με το Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας (1930), που υπογράφηκε από τον Βενιζέλο και τον Ινονού, νομιμοποιώντας επί της ουσίας τη γενοκτονία. Οι Πόντιοι παρουσιάστηκαν ως πρόσφυγες της «ανταλλαγής πληθυσμών» και όχι ως επιζώντες ενός οργανωμένου εγκλήματος, ενώ μέχρι και σήμερα, παρά την αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ποντίων από τη Βουλή των Ελλήνων το 1994, η διάσωση της μνήμης και ο αγώνας της δικαίωσης παραμένουν σε μεγάλο βαθμό υπόθεση ιδιωτικής πρωτοβουλίας και ποντιακών σωματείων.

Ακόμη, είναι ντροπή, 106 χρόνια μετά, αυτή η φρικτή εμπειρία των προγόνων μας να παραμένει αποκλεισμένη από την επίσημη ιστορική εκπαίδευση και να μην ξέρουν μικροί και μεγάλοι την τραγική ιστορία του Ποντιακού Ελληνισμού. Το θέμα αγνοείται πλήρως ή αναφέρεται επιφανειακά στα σχολικά εγχειρίδια, καταλαμβάνοντας ελάχιστες σελίδες στο βιβλίο Ιστορίας της Γ' Λυκείου της Θεωρητικής Κατεύθυνσης, ενώ στις υπόλοιπες τάξεις, η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου είτε αντιμετωπίζεται ως υποσημείωση στο πλαίσιο της ευρύτερης αφήγησης της Μικρασιατικής Καταστροφής είτε δεν αντιμετωπίζεται καθόλου. Η αποσιώπηση αυτή δεν είναι ουδέτερη. Η επιλογή του τι διδάσκεται και τι παραλείπεται από την ιστορική εκπαίδευση διαμορφώνει το συλλογικό φαντασιακό, επηρεάζει τη συνείδηση των νέων γενεών και τελικά ορίζει τι αξίζει να μαθαίνουμε και τι όχι. Μια τέτοια απουσία δεν αποτελεί μόνο αδικία για τα θύματα και για εμάς τους απογόνους τους, που ζητούμε μέχρι σήμερα «δικαίωση». Συνιστά και επικίνδυνο έλλειμμα ιστορικής παιδείας, που αφήνει νέες και νέους απροετοίμαστους μπροστά στις επαναλαμβανόμενες απειλές του φανατισμού, του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και απανθρωπιάς σε μια εποχή, κατά την οποία ο ακραίος εθνικισμός επανέρχεται στη δημόσια σφαίρα.

Ας μην ξεχνάμε ότι η ιστορία μας διδάσκει, αλλά μας καλεί και σε δράση: το σύνθημα «ΠΟΤΕ ΞΑΝΑ» δεν είναι απλώς υπόσχεση απέναντι στο παρελθόν, είναι δέσμευση για το μέλλον. Καθώς παλεύουμε για να ενταχθεί η γενοκτονία των Ποντίων ως αναπόσπαστο κεφάλαιο της ιστορικής μας παιδείας, κάθε μνημείο που ανεγείρουμε, κάθε μουσείο που ιδρύουμε, ανανεώνει την ελπίδα μας για μια κοινωνία που δεν κρύβει τα τραύματά της, αλλά τα αναγνωρίζει, τα θεραπεύει και μια πολιτεία που δεν φοβάται να απονείμει δικαίωση — όχι μόνο στις 353.000 ψυχές, αλλά σε κάθε «Αντιγόνη» που ζητά να θάψει τους νεκρούς συγγενείς της.

Εκδηλώσεις Μνήμης της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού στην Κατερίνη

Με πρωτοβουλία των Ποντιακών Συλλόγων Νομού Πιερίας και τη συνεργασία του Δήμου Κατερίνης και της Αντιπεριφέρειας Πιερίας, πραγματοποιήθηκαν την Κυριακή 25 Μαΐου στην πόλη της Κατερίνης εκδηλώσεις μνήμης για την Γενοκτονία των Ποντίων.

Το πρωί της Κυριακής τελέστηκε στον Ι.Ναό Θείας Αναλήψεως πανηγυρική Θεία Λειτουργία και επιμνημόσυνη δέηση υπέρ των θυμάτων της Γενοκτονίας, παρουσία των επισήμων αρχών του τόπου και εκπροσώπων απ' όλους τους φορείς της Πιερίας.

Μετά το πέρας της Θείας Λειτουργίας ακολούθησε πορεία από τα μέλη των ποντιακών συλλόγων προς το Μνημείο Γενοκτονίας των Ποντίων, όπου και έγινε η καθιερωμένη κατάθεση στεφάνων από τους εκπροσώπους των πολιτειακών αρχών και των συλλογικών φορέων του τόπου.

Οι εκδηλώσεις μνήμης έκλεισαν το βράδυ της Κυριακής στο συνεδριακό κέντρο της πόλης, με ομιλία της κας Αθηνάς Σπανίδου υποψήφιας διδάκτορος Ιστορίας με θέμα: «Η μνήμη της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου ως Ιστορική Ευθύνη», και ακολούθησε ποντιακό πρόγραμμα από την μικτή χορωδία ποντιακών συλλόγων Πιερίας, και δρώμενο με τίτλο «Η σφαγή των νηπίων της Σάντας» από τον ποντιακό σύλλογο Κορινού. Οι ποντιακοί σύλλογοι του Νομού απένειμαν τιμητική πλακέτα στην ομιλήτρια κα Αθηνά Σπανίδου για την συμμετοχή της στις εκδηλώσεις, ενώ την εκδήλωση στο χώρο του συνεδριακού κέντρου παρουσίασε και συντόνισε η κα Κλεοπάτρα Ζανέτα Γεν. Γραμματέας του συλλόγου μας.

Εκ του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου
«Αλέξανδρος Υψηλάντης»
 Νέας Τραπεζούντας

ΥΓ. Η ομιλία της κας Αθηνάς Σπανίδου εν περιλήψει δημοσιεύεται στη σελίδα 10 και 11 της εφημερίδας μας.

Φώτο 1: Ο Αντιδήμαρχος Δήμου Κατερίνης κ. Μιχάλης Γεωργιάδης, απονέμει τιμητική πλακέτα εκ μέρους των ποντιακών συλλόγων του Νομού Πιερίας στην κα Αθηνά Σπανίδου.

Φώτο 2: Τα μέλη του Συλλόγου μας έξω από τον Ιερό Ναό Θείας Αναλήψεως Κατερίνης

Φώτο 3: Η μικτή χορωδία των ποντιακών συλλόγων υπό την καθοδήγηση του χοράρχη κ. Μάκη Λολοσίδη.

Πανηγυρική Θεία Λειτουργία στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής Νέας Τραπεζούντας

Πανηγυρική Θεία Λειτουργία στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής Νέας Τραπεζούντας την Κυριακή 30 Μαρτίου, προεξάρχοντας του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους-Κατερίνης και Πλαταμώνος κ.κ. Γεωργίου, συλλειτουργούντων των σεβαστών πατέρων Χριστοφόρου και Δημητρίου Σταυριανίδη. Στο τέλος της Θείας Λειτουργίας ο Σεβασμιώτατος εκφώνησε τον πανηγυρικό λόγο, η δε ενορία της Νέας Τραπεζούντας δια του εκπροσώπου της, του πατρός Δημητρίου Σταυριανίδη δώρισε στον Σεβασμιώτατο ένα εγκόλπιο, για την συμπλήρωση δέκα (10) ετών από την ενθρόνισή του.

Εκ. της Εκκλησιαστικής Επιτροπής του Ι. Ναού Ζωοδόχου Πηγής Νέα Τραπεζούντας.

Οσία Σοφία εν Κλεισούρα Καστοριάς

Συλλείτουργο και πανηγυρική Θεία Λειτουργία στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής Νέας Τραπεζούντας, στην ημέρα μνήμης της Οσίας την 6η Μαΐου

Συλλείτουργο και πανηγυρική Θεία Λειτουργία στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής Νέας Τραπεζούντας, στην ημέρα μνήμης της Οσίας την 6η Μαΐου, με τη συμμετοχή των σεβαστών πατέρων Δημητρίου Σταυριανίδη, Παντελή Ηλβανίδη, και Χρήστου Σεϊταρίδη ο οποίος και εκφώνησε τον πανηγυρικό λόγο.

Η Οσία Σοφία Χοτοκουρίδου, το γένος Αμανατίου Σαουλίδου, γεννήθηκε το 1883 μ.Χ. στο χωριό Σαρή-ποπά (ή Σαρή-παπά) της επαρχίας Αρδάσης Τριπόλεως, Νόμου Τραπεζούντας του Πόντου. Το 1907 μ.Χ. παντρεύεται με τον Ιορδάνη Χοτοκουρίδη στο χωριό Το(γ)ρούλ της επαρχίας Αρδάσης και μετά από τρία χρόνια, το 1910 μ.Χ., απέκτησε ένα παιδί. Έπειτα από δύο χρόνια, χάνει το παιδί της το οποίο βρίσκει τραγικό θάνατο, αφού φαγώθηκε από χοίρους, ενώ δυο χρόνια μετά, το 1914 μ.Χ. χάνει και τον άντρα της τον οποίο τον πήραν οι Τούρκοι στα τάγματα εργασίας, όπου και μάλλον απεβίωσε.

Η νεαρή χήρα κατέφυγε στα βουνά, όπου ζούσε ασκητικά, με μεγάλη νηστεία. Εκεί της εμφανίστηκε ο Άγιος Γεώργιος και την προειδοποίησε για επικείμενη επιδρομή των Τσετών. Η Σοφία ενημέρωσε τους συγχωριανούς της, που κρύφτηκαν και απέφυγαν τον κίνδυνο.

Στην ανταλλαγή των πληθυσμών το καράβι που μετέφερε τους συγχωριανούς της Σοφίας στην Ελλάδα κινδύνεψε να καταποντιστεί. Αυτή έβλεπε τα κύματα γεμάτα από Αγγέλους και την Παναγία. Ζήτησε απ' αυτήν να πνιγεί η ίδια και να σωθούν οι συγχωριανοί της. Η Παναγία τους έσωσε όλους. Ο καπετάνιος δεν το πίστευε πώς σώθηκαν κι έλεγε: «Κάποιοι άγιο έχουμε» και οι χωριανοί του απάντησαν: «Τη Σοφία».

Το 1927 μ.Χ. με παρότρυνση της Παναγίας πηγαίνει στο μοναστήρι της στην Κλεισούρα της Καστοριάς, στην Ιερά Μονή του Γενεθλίου της Υπεραγίας Θεοτόκου, όπου έζησε ασκητικά για μισό περίπου αιώνα. Εκεί βρήκε έναν ενάρετο ιερομόναχο, τον π. Γρηγόριο, που είχε έλθει από το Άγιο Όρος, ο οποίος την κατάρτισε στη μοναχική ζωή. Έζησε ασκητικά ως λαϊκή, φορώντας τα μαύρα της χηρείας και της ασκήσεως, καθισμένη πάνω στο τζάκι και αλείφοντας το πρόσωπό της με στάχτη, για να μη φαίνεται η ομορφιά του.

Τα περισσότερα χρόνια τα πέρασε μόνη της, με μό-

νο τον Θεό, μια και το μοναστήρι έμεινε χωρίς μοναχούς. Υπέμεινε τους δριμείς χειμώνες, με τη θερμοκρασία να πέφτει στους -15 βαθμούς, και την πολλή υγρασία του τόπου. Όταν της έλεγαν ν' ανάψει φωτιά, φώναζε ένα μακρόσυρτο «Όχι!», που ακόμα ηχεί στα αυτιά όσων την άκουσαν. Κυκλοφορούσε ξυπόλητη, ενώ τα ρούχα της ήταν πάντα κουρελιασμένα και ανεπαρκή για τις συνθήκες της περιοχής. Της έδιναν καινούργια. Δεν τα φορούσε, αλλά τα πρόσφερε σε όσους είχαν ανάγκη. Κοιμόταν και σ' έναν άλλο χώρο, πάνω σε άχυρα, αλλά από κάτω είχε βάλει σουβλερές πέτρες. Δεν λουζόταν ποτέ ούτε χτενιζόταν, και τα μαλλιά της είχαν σκληρύνει πολύ. Όταν κάποτε χρειάστηκε να τα σηκώσει από τα μάτια της, για να βλέπει καλύτερα, αναγκάστηκε να τα κόψει με το ψαλίδι που κούρευαν τα πρόβατα. Παρ' όλα αυτά όμως, το κεφάλι της ευωδίαζε.

Το φαγητό της ήταν λιτότατο, συνήθως με ό, τι έβρισκε στην περιοχή:μανιτάρια, μούσκλια, αγριόχορ-

τα, φτέρη, φύλλα των δέντρων, ή με λίγη ντομάτα τουρσί, μouxλιασμένη. Τα σαββατοκύριακα έβαζε και μια κουταλιά λάδι στο πιάτο της. Άλλες φορές άνοιγε καμιά κονσέρβα ψάρι και το έτρωγε όταν είχε πιάσει ένα δάχτυλο μούχλα. Έτρωγε και σε παλιά σκουριασμένα ορειχάλκινα σκεύη, αλλά δεν πάθαινε τίποτα. Νήστευε και με το παλαιό και με το νέο ημερολόγιο, για να μη σκανδαλίζει κανέναν και όταν κάποιοι διαμαρτύρονταν για τις «υπερβολές» της, τους απαντούσε: «Παιδεύω το σαρκίο μου»

Αγαπούσε και τα ζώα. Είχε μια αρκούδα, που ζούσε στο δάσος και την έλεγε «ρούσα». Ερχόταν κι έπαιρνε τροφή από τα χέρια της, της έγλειφε τα χέρια και τα πόδια από ευγνωμοσύνη κι επέστρεφε στο δάσος. Έβαζε ψίχουλα στα περβάζια των παραθύρων για τα πουλάκια, κι αυτά, όταν η αγία προσευχόταν, φτερούγιζαν γύρω της και κελαηδούσαν. Σαν να ζούσε στον Παράδεισο, πριν από την πτώση.

Παρουσία μελών του συλλόγου μας στις εκδηλώσεις μνήμης για την συμπλήρωση 84 χρόνων από την μάχη της Κρήτης.

Με πρωτοβουλία του συλλόγου Κρητών Πιερίας οι «Σταυραετοί» πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις μνήμης στην Κατερίνη την Κυριακή 1 Ιουνίου, με αφορμή την συμπλήρωση 84 χρόνων από τη μάχη της Κρήτης. Το σύλλογο μας εκπροσώπησαν ο πρόεδρος του συλλόγου κ. Παπαδόπουλος Χρήστος, ο αντιπρόεδρος κ. Ζανέτας Ιωάννης, ο υπεύθυνος εκδηλώσεων του Συλλόγου κος Σταυριανίδης Γιώργος και μέλη του συλλόγου ντυμένα με παραδοσιακές φορεσιές κρατώντας το λάβαρο του συλλόγου μας.

